

**TC İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKLERİ KONU ALAN OPERALARDAN G. ROSSINI'NİN II. MEHMET (FATİH
SULTAN MEHMET) OPERASI'NİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beste GÖKÇE

0910070002

Anabilim Dalı: Sanat Yönetimi

Programı: Sanat Yönetimi

Tez Danışmanı: Prof. Mesut İKTU

HAZİRAN 2011

ÖNSÖZ

“Türkleri Konu Alan Operalardan G. Rossini'nin II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) Operası'nın İncelenmesi” adlı tez çalışmamda benden desteğini esirgemeyen, her anımda yanımda olan ve değerli vaktini ayıran sevgili hocam Prof. Mesut İKTU'ya engin bilgilerini bana aktardığı ve beni meslek yaşamımda yönlendirdiği için sonsuz teşekkür ederim.

Bu süreçte benimle sürekli ilgilenen ve destek veren dostlarım Arş. Gör. Duygu Nazlı Assoy Akova ve Arş. Gör. Ürün Anıl Özdemir'e, bilgilerini benimle paylaşan ve hatalarımı düzeltmememe sabırla yardımcı olan sevgili oda arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Güzin Ilıcak Aydınalp'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca, her zaman yanımda olan, beni yönlendiren ve hayatıma anlam katan en değerli iki kişiye, anneme ve babama en içten minnettarlığımı sunuyorum. Yine ailemden biri olan canım kardeşim Ece Önder Süthan'a manevi desteği için tüm kalbimle teşekkür ederim.

Haziran, 2011

Beste GÖKÇE

İÇİNDEKİLER

RESİM LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE OPERA SANATININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	3
1.1. Opera Tarihine Kısa Bakış.....	3
1.2. Osmanlı Dönemi'nde Opera.....	5
1.3. Cumhuriyet'in İlanı ile Türkiye'de Opera.....	8
2. BÖLÜM: TÜRKLERİ KONU ALAN OPERALAR.....	10
2.1. Türkleri Konu Alan Operalara Toplu Bakış.....	10
2.2. Timurlenk ve I. Bayezid.....	11
2.3. Kanuni Sultan Süleyman.....	13
2.4. Fatih Sultan Mehmet.....	14
3. BÖLÜM: G. ROSSINI'NİN HAYATI, DÖNEMİ VE II. MEHMET OPERASI.....	15
3.1. G. Rossini'nin Hayatı.....	15
3.2. Romantik Dönem ve Rossini.....	18
3.3. G. Rossini'nin Operaları ve Diğer Eserleri.....	19
3.4. II. Mehmet Operası.....	26
3.4.1. Fatih Sultan Mehmet (II. Mehmet).....	26
3.4.2. II. Mehmet Operası'nın Librettosu.....	29
3.4.3. II. Mehmet Operası'nın Konusu.....	32
3.4.4. II. Mehmet Operası'nın Dünya Prömiyeri.....	34
3.4.5. Rossini Opera Festivali ve II. Mehmet Operası'nın Sahnelenmesi.....	35
3.4.6. II. Mehmet Operası'nın Amerika Prömiyeri.....	38

3.4.7. II. Mehmet Operası'nın Türkiye Prömiyeri.....	40
3.4.8. I. İstanbul Uluslararası Opera Festivali'nde Sahnelenen II. Mehmet Operası.....	44
SONUÇ	47
KAYNAKÇA	50
EK 1	55
EK 2	122

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Naum Tiyatrosu.....	7
Resim 2: Henri Grevedon tarafından yapılmış Gioachino Rossini Portresi.....	16
Resim 3: II. Mehmet Portresi, Gentile Bellini, 1480.....	28
Resim 4: II. Mehmet Operası'nın Librettosu.....	31
Resim 5: 6. Rossini Opera Festivali'nde II. Mehmet Operası'nın Afişi.....	35
Resim 6: Rossini Opera Festivali 1993 Sezonunda II. Mehmet Operası'nın Afişi.....	36
Resim 7: Adriatic Arena, Tiyatro 2, Oturma Planı.....	36
Resim 8: II. Mehmet'in ordusuyla birlikte Negroponte'ye ayak basması.....	39
Resim 9: Osmanlı kadınları, Anna'yı karşılamaya hazırlanıyorlar.....	39
Resim 10: Leyla Gencer, Rossini Semineri, 1990.....	41
Resim 11: Leyla Gencer ve Mesut İktu, İstanbul Devlet Opera ve Balesi, 1989.....	41
Resim 12: II. Mehmet Operası Türkiye Prömiyeri Gazete İlanı.....	42
Resim 13: Fatih Sultan Mehmet Operası'nın Afişi, 2010.....	44

Üniversite	:	TC İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü	:	Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı	:	Sanat Yönetimi
Programı	:	Sanat Yönetimi
Tez Danışmanı	:	Prof. Mesut İKTU
Tez Türü ve Tarihi	:	Yüksek Lisans – Haziran 2011

KISA ÖZET

TÜRKLERİ KONU ALAN OPERALARDAN G. ROSSINI'NİN II. MEHMET (FATİH SULTAN MEHMET) OPERASI'NİN İNCELENMESİ

Beste GÖKÇE

16. yüzyılın sonlarında doğan ve gelişim gösteren opera sanatı, ülkemizde de Osmanlı Dönemi'nde sahnelenmeye başlamıştır. Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile açılan tiyatrolarda oynanan temsiller, Cumhuriyet'in ilanının ardından konservatuvarların açılması ve ulusal operalarında bestelenmesi ile devam etmiştir.

Tarih boyunca Türkleri konu alan pek çok opera bestelenmiştir. İtalya'da klasik dönemden romantik döneme geçiş sürecinde rol oynamış en önemli bestecilerden olan G. Rossini de Türkleri konu alan pek çok eser bestelemiştir. Bestecinin 1820 yılında yazdığı iki perdelik II. Mehmet Operası'nın incelendiği bu çalışmada, eserin yaratılış süreci ve sahnelenmesi ele alınmıştır. Araştırmanın içeriğinde II. Mehmet Operası'nın dünya prömiyeri (1820), Rossini Opera Festivali'nde sahnelenmesi (2008), Amerika prömiyeri (1988), Türkiye prömiyeri (1990) ve I. İstanbul Uluslararası Opera Festivali'nde sahnelenmesi (2010) rejisi başta olmak üzere, dekor ve kostümleri ile oyuncularını da detaylandırılarak incelenmiştir.

Bu çalışmada, opera besteyeleyen ünlü bestecilerinin eserlerine Türkleri konu etmelerindeki nedenler detaylandırılmış ve Osmanlı Dönemi'nin en önemli padişahlarından biri olan Fatih Sultan Mehmet hakkında yazılmış en önemli eser olarak görülen II. Mehmet Operası irdelenmiştir. Eserin yaratıcısı Rossini'nin yaşamı hakkında geniş bilgi içeren araştırmada, II. Mehmet Operası'nın farklı anlayışlarda sahnelenmesi çözümlenmiştir. Elde edilen verilerle çalışmanın dilimizde yazılan ilk kaynak olma niteliği sonucuna ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Opera, Türk, II. Mehmet, Rossini

University : **TC İstanbul Kültür University**
Institute : **Institute of Social Sciences**
Department : **Arts Management**
Programme : **Arts Management**
Supervisor : **Prof. Mesut İKTU**
Degree Awarded and Date : **MA – June 2011**

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF G. ROSSINI'S MAOMETTO II OPERA (Mehmet the Conqueror) IN TERMS OF THE OPERAS WHICH HAVE THE THEMES OF TURKS

Beste GÖKÇE

Opera, which was born toward the end of 16th century and developed later on, began to be performed in our country during Ottoman period. Plays that began with the opening of the theatres after the Declaration of Administrative Reforms continued with the conservatories on a national scale.

Many operas have been written throughout history whose themes are Turks. G. Rossini, one of the most important composers of the classical and romantic period, composed many operas that involved Turks. In this study the two act opera Maometto II by Rossini was analyzed with regard to its composition and staging process. The study involves the world premiere (1820), Rossini Opera Festival (2008), America premiere (1988), Turkey premiere (1990) and the performance of Maometto II Opera at 1st Istanbul International Opera Festival (2010) with in terms of stage design, directing, costumes and players.

In the present study, the reasons for famous opera composers to make Turks a theme of their compositions were analyzed. To this end the Maometto II Opera, an opera about one of the most important sultans of Ottoman Empire, Fatih Sultan Mehmet, was studied. This study contains plenty of information about the composer Rossini and the various interpretations of Maometto II Opera. With the data gathered it is evaluated that this study will be the first of its kind in Turkish.

Key Words: Opera, Turk, Maometto II, Rossini

GİRİŞ

Rossini, bel canto (güzel şarkı söyleme) üstadı ve İtalyan romantik döneminin en önemli isimlerin biridir ve Türkleri konu alan operalarıyla da dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, Gioachino Rossini'nin II. Mehmet Operası incelenmiştir. Opera eseri sadece tarihi ile ele alınmamış, dünyada ve Türkiye'de sahnelenme süreçleri de detaylandırılmıştır.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde dünyada ve ülkemizde opera sanatının tarihi, bu sanat dalının Osmanlı Dönemi'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne gelişim süreci ve ülkemizde bugünkü yeri anlatılarak çalışmaya başlanmıştır.

İkinci bölümü, Türkleri konu alan operalar oluşturmaktadır. Bu bölümde, detaylı bir biçimde Türklerin bu eserlere konu edilişindeki nedenler ve karakterler irdelenmiştir.

Üçüncü bölüm, çalışmanın ana bölümüdür. Bu bölümde ise İstanbul'u fethederek çağ değiştiren, Osmanlı Dönemi'nin en önemli padişahlarından II. Mehmet adına yazılmış opera eseri incelenmiştir. Bu süreçte ilk olarak Rossini'yi tanımak için yaşamı, eserlerini ürettiği romantik dönem ve bu dönem müziğine katkıları araştırılmıştır. Opera ustasının 39 operası kronolojik olarak sıralanmış ve operaların kısa bilgileri ile diğer eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

Rossini hakkında verilen kapsamlı bilgiden sonra II. Mehmet Operası ele alınmıştır. Fatih Sultan Mehmet'in yaşamı ve karakter özellikleri incelendikten sonra eserin librettosu detaylandırılmıştır. Eserin konusunun ardından, dünyanın farklı ülkelerinde gerçekleştirilen prömiyerleri ile Türkiye prömiyeri ve I. İstanbul Uluslararası Opera Festivali'ndeki temsili incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, İtalyan besteci Rossini tarafından yazılmış ve bir Osmanlı padişahını konu alan opera eserinin farklı ülkelerdeki prömiyerlerinin sahnelenme

süreci ile reji anlayışında Fatih Sultan Mehmet karakterinin ne şekilde yansıtıldığının anlatılmasıdır.

Farklı ülkelerde Rossini ve Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet üzerine yazdığı II. Mehmet Operası hakkında pek çok detaylı çalışma yapılmıştır. II. Mehmet Operası, Türkleri konu alan bir opera eseri olmasına karşın, Türk dilinde başlı başına bu konuyla ilgili kaynak bulunmamaktadır. Çalışmanın önemi, bu araştırmanın dilimizde yapılan ve detaylı bilgi edinilebilecek ilk örnek olmasıdır.

Tezde, literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Türkçe kaynaklar sınırlı olduğundan Rossini'nin hayatı bölümünde, ağırlıklı olarak yabancı kaynaklardan faydalanılmıştır. İşleyişin tarihsel süreç esas alınarak kurgulandığı çalışmada, operanın sanatının ortaya çıkışından başlanarak, II. Mehmet Operası'nın sahneleniş sürecine ulaşılmıştır.

1. BÖLÜM: DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE OPERA SANATININ TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. OPERA TARİHİNE KISA BAKIŞ

Sözlük anlamıyla eser demek olan opera, müzikli bir dram sanatıdır. Tüm sanatların anavatanı olarak kabul edilen İtalya'da 16. yüzyılın sonlarına doğru doğmasına karşın daha sonları Almanya ve Avusturya, İtalya'yı opera alanında gölgede bırakmışlardır.

Richard Wagner, operayı "sanatların bileşimi" olarak tanımlar.¹ Resim, mimari, tiyatro, dans, ışık, şiir, müzik bir araya gelerek uyum içinde opera sanatını oluştururlar. Herhangi biri eksik olduğunda eser, operanın dışında bir türe kayabilir. Örneğin müzik olmadığında tiyatro eseri sahnelenebilir ya da dekor olmadan dans icra edilebilir. Ancak, opera eserleri bütün sanatları içinde barındıran, sanatlar bileşimidir.

Operanın doğuşuna Rönesans dönemi ön ayak olsa da söz konusu sanat dalı Barok çağda yani 17. yüzyılda ilk kez gelişmeye başlamıştır.

Opera, Rönesans'ın başlıca merkezlerinden biri olan Floransa'da doğmuştur. Rönesans'ın ana düşüncesi olan hümanizma ve beraberinde getirdiği Antik Yunan'a dönüş fikri, opera eserlerinin yazılmasında da etkili olmuştur. Opera sanatının doğuş fikrinin Floransa'da eski Yunan trajedilerine benzer eserlerden doğduğu yapılan araştırmalar sonucunda anlaşılmıştır.²

Barok çağ, operanın kökeni olarak görülür ve orkestranın doğuşu ile özellikle keman ve tuşlu çalgılar için enstrümantal müziğin gelişim gösterdiği dönemdir. Opera ile

¹ Cevad Memduh Altar, *Opera Tarihi Cilt 1* (İstanbul: Pan Yayıncılık, 2010) 19.

² Faruk Yener, *Ünlü Operalar* (İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1958) X.

birlikte bestecilerin eserlerinde şarkıcıların kelimeleri daha dramatik yorumlamalarına karşın metinleri solo sestem iletebilmeleri mümkün olmuştur. Buna monodi ya da tek ses için şarkı denmektedir. Monodi, operayı mümkün kılan bir yapıdır. Floransalı entelektüel, hümanist, müzisyen ve şairlerden oluşan “Camerata” olarak bilinen grup, opera sanatını keşfetmiştir. Camerata grubuna dâhil olanlar arasında bestecilerden Giulio Caccini ve Jacopo Peri ile şairlerden Ottavio Rinucci de bulunur. Caccini, Peri ve Rinucci, Antik Yunan dramını tekrar yaratmak istemişlerdir. Tekrar yaratım sürecinde ilk olarak intermezzo (ara oyunları) ortaya çıkmıştır. 1598’de ise Rinucci tarafından yazılan ve Peri tarafından bestelenen “Dafne” eseri yaratılmıştır. Bu eser, ilk gerçek operaya örnektir. İki yıl sonra Peri ve Caccini tarafından bestelenen ve librettosu Rinucci’ye ait olan “Euridice” operası yapılmıştır.

Operanın gelişimi ise Monteverdi ile birlikte olmuştur. 1607 yılında bestelediği “L’Orfeo” operası erken opera için temeli oluşturur. Bu yeni sanat formu çeşitli müzik stillerini büyük bir çatı altında toplayarak bir anlatım tarzı bulmuştur. Arya, reçitatif, koro ve özellikle orkestranın ön plana alınmasıyla sağladığı bütünlük, Monteverdi’yi operayı ilk geliştiren besteci olma özelliğine sahip kılar.¹

Operanın merkezi Floransa olmasına rağmen Venedik’te 1637 yılında ilk opera binası açılınca bu sıfatı yitirmiştir. İtalyanca bestelenen eserler, Almanya ve Avusturya tiyatrolarında da sahnelenmiştir. Fransa’da ise opera, 1645 yılından sonra ülkeye gelen İtalyan truplarının sahneledikleri eserlerle keşfedilmiştir. Operanın Fransa’daki yaratıcısı aslen İtalyan olan Lully’dir.²

Ara oyun olan intermezzolar, İtalya’da 17. yüzyıl sonlarında hala önemini koruyordu. 1733 yılında Pergolesi tarafından bestelenen “La Serva Padrona”, pek çok İtalyan besteciye ilham kaynağı olmakla beraber “opera comique”in doğmasını da sağlamıştır. Almanya’da ise bu dönemde büyük besteciler Hasse ve Graun “komik opera” alanında eserler veriyorlardı. İngiltere’de gülünç operalar 18. yüzyılda halk müziğinin etkisiyle yazılmış ve bu türe “ballad-opera” denmiştir. Bu tür Almanya’da “singspiel” (şarkılı oyun) olarak geçmiştir. Türkleri konu alan Mozart’ın ünlü operası

¹ John Burrows, ed., *Classical Music* (London: Dorling Kindersly Limited, 2005) 78.

² Faruk Yener, *100 Opera* (İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1964) XI.

“Saraydan Kız Kaçırma”, bu türe örnektir. Ciddi operanın en önemli temsilcisi Gluck olmuştur ve Fransız operası bu türün etkisinde kalmıştır. 19. yüzyıl boyunca bu etki sürmüştür.

19. yüzyıl, opera sanatı için devrim niteliğindedir. Rus operası doğmuştur. Eski Çekoslovakya, Macaristan ve Polonya’da da ulusal operalar kurulmuştur. İtalya’da operanın zirveye taşınmasında, daha çok opera buffa tarzındaki eserleri ile Rossini, hem romantik tarzda hem de opera buffa tarzındaki eserleriyle Donizetti, romantik tarzda Bellini, ardı ardına verdiği eserlerle Giuseppe Verdi rol oynamışlardır. Wagner, eser süresince yinelenen ve bir kişiyi ya da bir konuyu tanıtıcı özellikleri taşıyarak eserin bütünlüğüne katkıda bulunan “leitmotiv” yapısını oluşturmuştur. Bütün sanat dallarını birleştirerek sahneye koyduğu eserler, günümüze kadar Wagner’i bir sanat politikacısı olarak getirmiştir.

Opera, Osmanlı Dönemi’ne yurtdışına gönderilen elçilerin izledikleri eserleri yurda döndüklerinde aktardıkları izlenimler ile ulaşmıştır.

1.2. OSMANLI DÖNEMİ’NDE OPERA SANATI

Elçilerin, padişaha sundukları sefaretnamelerinde, kullandıkları opera ya da opare sözcükleri ile kaleme aldıkları metinlerde, Batı ülkelerinde sahnelenen eserler hakkında yorumlar yer almaktadır. Genellikle saray davetlerinde sahnelenen eserleri izlemiş olan elçiler, özellikle güzel sanatlar açısından ön planda olan şehirlere seyahatlerinin ardından sanatsal aktiviteleri yorumlamışlardır. Bu yorumlar, yurda döndüklerinde gördüklerini rapor ettikleri sefaretname isimli yazılarda toplanmıştır.

Opera sanatı hakkında yurda gelen ilk kaynak, Yirmisekiz Çelebi Mehmed’in (1630?-1732) Fransa Sefaretnamesi’nde yer almıştır. Yirmisekiz Çelebi Mehmed, Padişah III. Ahmed’in görevlendirmesiyle, Fransa Kralı XV. Louis ile ittifak hazırlamak üzere elçi olarak 26 Eylül 1719 tarihinde Fransa’ya gönderilmiştir. Siyasi görevi Fransa Kralı’nın dokuz yaşında olması ve vasilerinin ittifaka yanaşmaması nedeniyle başarıya ulaşmasa da Fransızların sosyal hayatları ile ilgili pek çok bilgi edinilmesini sağlamıştır. Yirmisekiz Çelebi Mehmed, opera sanatının İtalya’da doğarak yayıldığını bilmediği için Paris’e özgü olduğunu kaleme almıştır. Samimi bir dille kaleme alınan sefaretnamede opera sözcüğünü “opare” olarak kullanmıştır.

Temsilin yapıldığı salonda herkesin rütbesine göre oturduğunu, kadınlarla erkeklerle dopdolu bir salon olduğunu, ara sıra kralın izlemeye geldiğini söyler. Yüzden fazla çeşitli sazlardan bahsederken ışıklandırmayı da anlatmıştır. Birkaç yüz balmumu ve billur avizelerle çok sayıda mum yandığını belirtmiştir. Seyirci kadınların ipek kıyafetlerinin ve şık mücevherlerinin mumlarla aydınlanınca, hayranlık uyandırıcı olduğunu ifade etmiştir.

Fransa Sefaretnamesi'nde kendi cümleleriyle operanın başlangıç anını şu şekilde aktarır;

“Önümüzde, sazandelerin olduğu mahalde, işlemeli bir büyük perde asmışlardı. Tamam yerleştikten sonra birden bire ol perde kaldırılıp ardından bir büyük saray zuhur eyledi. Sarayın avlusunda oyuncular kendilerine mahsus elbiseleriyle ve yirmi kadar peri yüzlü kız pırl pırl taşlı elbise ve fistanlarıyla meclise tekrar parıldılar salup sazlar dahi hep birden nağmeye giriştiler. Bir müddet raksolunup sonra opareye başladılar. Bunun aslı hikayeyi canlı göstermek. Her hikayeyi bir kitap edüp basmışlar. Hepsi otuz kitap olmuş. Her birinin adı var. Her mecliste bir başka hikayeyi henüz oluyormuş gibi gösterdiler.”

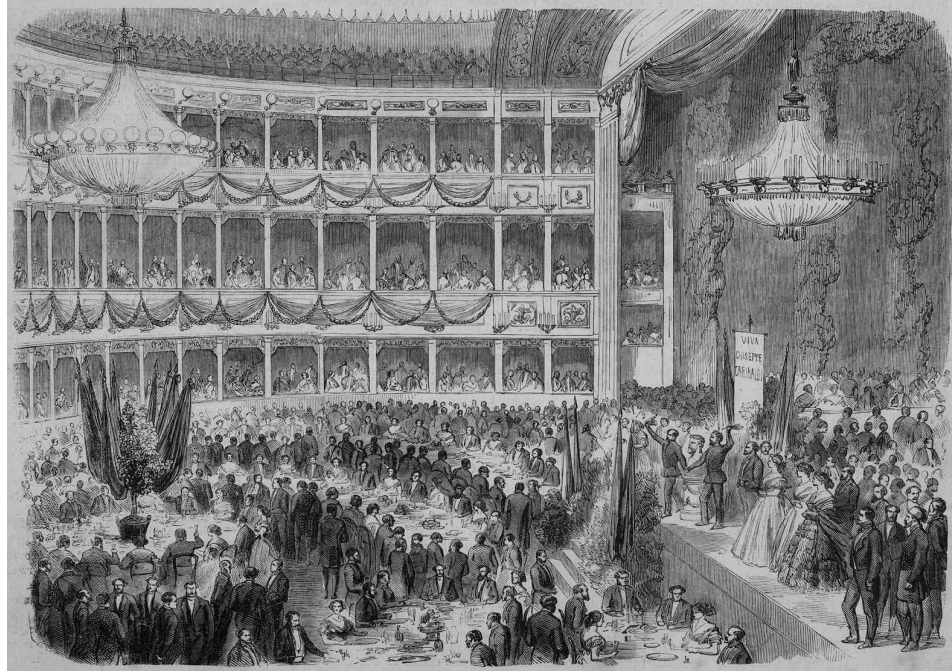
Yirmizekiz Çelebi Mehmed, operanın konusuyla yazısına devam eder ve üç saat kadar izlediğini belirtir. Dekorların değişimine de değinmiştir. İzlediği eserde saraydan çıkan kızın bahçeye geçişinde dekorun bahçe olduğunu, ardından kiliseye döndüğünü ve çok şaşırdığını ifade etmiştir. Operanın masraflı bir sanat olduğunu ancak, hükümetin para yardımıyla bulunduğunu da belirtmiştir.

Paris Operası'nın dışında XV. Louis'nin sarayında da opera izlemiş ve sefaretnamesine dekor ve eserin konusu dışında, Paris Operası ile saray temsilleri aralarındaki farkı yazmıştır. Halktan uzak olduğunu, oturma düzenini ve seyircilerin giyimlerini detaylandırmıştır. Yirmizekiz Çelebi Mehmed, opera sanatını “acayip ve garip taklitler edüp oyunlar oynadılar” şeklinde betimlemiştir.

Yeniliklere önem veren padişah III. Selim'in saray sır kâtibinin notlarına göre, Topkapı Sarayı'nda 1797 Mayıs ayında bir İtalyan trupu tarafından ilk kez opera sanatı ülkemizde temsil edilmiştir.

Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra Batı ülkeleri ile artan ilişkiler neticesinde Beyoğlu'nda tiyatrolar açılmıştır. İtalyan opera truplarının ülkeye gelme sıklığının artışı da bu döneme yansır, özellikle 1841-1873 yılları arasında İstanbul'da basılan Ceride-i Havadis gazetesinde operalarla ilgili ilanlar yer almaktadır. Beyoğlu'nda açılan Bosko Tiyatrosu'ndaki temsillere şehirdeki yabancılar ve Türkler ilgi göstermişlerdir. İtalyan truplarının sahneledikleri eserlerin anlaşılabilmesi için Bosko Tiyatrosu, eserleri Türkçeye çevirip dağıtmıştır. Tiyatro, 1844 yılında Tütüncüoğlu Michel Naum (1800?-1868) tarafından alınmıştır ve açılışı Bosko'nun açılışında olduğu gibi Gaetano Donizetti'nin bir opera eseriyle gerçekleşmiştir. Donizetti'nin ardından, Rossini'nin Sevil Berberi operası sahnelenmiştir. İtalyanca anlamayanlar için eserin özeti para karşılığında halka verilmiştir.¹ 1846'da bina yanmasına rağmen toplanan yardımlar sayesinde ikinci bina yaptırılmıştır. Tiyatro, 1848 yılında perdesini Verdi'nin Macbeth operasıyla açmıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra opera temsilleri Naum Tiyatrosu'nun tekelinde kalmamış, Gedik Paşa Tiyatrosu'nda da tanınmış eserler sahnelenmiştir. Yurtdışından gelen truplar tarafından sahnelenen operalar, İstanbul ve İzmir'de büyük ilgi uyandırmıştır.

Resim 1: Naum Tiyatrosu (Günümüzde Beyoğlu'nda yer alan Çiçek Pasajı)

¹ Emre Aracı, *Naum Tiyatrosu 19. Yüzyıl İstanbulu'nun İtalyan Operası* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010) 85.

Naum Tiyatrosu, 5 Haziran 1870'de Macar Riçini adlı bir kişinin ikamet ettiği evde çıkan yangının büyümesiyle ikinci kez yanmış ve Ahmet Lütfi Efendi, yangının on üç saat sürdüğünü kaleme almıştır. Aynı tarih, tiyatronun kurucusu Michel Naum'un da ölüm yıldönümüne tekabül eder. Çöküş dönemine giren Osmanlı, operayı arka plana atmak zorunda kalmıştır. 1885 ve 1923 yılları arasında ise çok sesli Türk sanat müziği başta olmak üzere tüm müzik dalları, duraklama dönemine girmiştir.¹

1.3. CUMHURİYET'İN İLANI İLE TÜRKİYE'DE OPERA SANATI

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş dönemine girmesiyle birlikte, opera sanatı ve diğer sanat dallarının da duraklamasının en önemli nedeni, eğitim öğretim kurumlarının yokluğudur. Cumhuriyet'in ilanıyla sanat dallarında reformlar gerçekleştirilmiştir. Çok sesli müziğin yaygınlaşması, senfoni orkestraları, opera ve bale kurumları, konservatuvarlar, öğretmen yetiştiren okullar kurulmuş ve bu kurumların kurumsallaşmasına önem verilmiştir.² Cemal Reşit Rey, bu dönemde müzik sanatının gelişiminde önemli rol oynamış ve opera, operet, müzikal, revü bestelemiş ilk besteci olmuştur.

1936'da Ankara Devlet Konservatuarı kurulmuş ve 1938 yılında şan ve opera bölümünün yönetmenliğine Alman rejisör Carl Ebert getirilmiştir. 1940'lı yıllarla birlikte opera eserleri, programlı ve sistemli biçimde Ankara'da sahnelenmeye başlamıştır. "Türk Beşleri" olarak da bilinen Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar, Ahmet Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin ve Necil Kazım Akses, Cumhuriyet Dönemi ile tekrar gelişmeye başlayan çoksesli müzik sanatının ulusallaşmasına önderlik etmişlerdir. 1973 yılında İstanbul Festivali ilk kez düzenlenmiştir. Ahmet Adnan Saygun'un eseri olan ve aynı zamanda ilk büyük opera türünde yazılmış Türk eseri olma özelliğini taşıyan Köroğlu, festival kapsamında ilk kez sahnelenmiştir.³

¹ Emre Aracı, *Naum Tiyatrosu 19. Yüzyıl İstanbulu'nun İtalyan Operası* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010) 365-367.

² Ahmet Say, *Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır?* (İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2008) 168.

³ Cevad Memduh Altar, *Opera Tarihi Cilt 4* (İstanbul: Pan Yayıncılık, 2001) 198-211.

Devlet Tiyatroları bünyesine bağlı olan opera ve bale sanatları, 1969 yılında bağımsız bir yapıda birleşmişlerdir. TC Kùltür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan Devlet Opera ve Balesi Genel Mùdùrlùęù'nün, bugün Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Antalya ve Samsun'da mùdùrlükleri bulunmakta ve sezon boyunca düzenli temsiller vermektedir. Devlet Opera ve Balesi Genel Mùdùrlùęù tarafından her yıl üç uluslararası festival düzenlenmektedir. Aspendos Uluslararası Opera ve Bale Festivali, 1994 yılından bu yana düzenlenmektedir. Bodrum Uluslararası Bale Festivali'nin ise 2010 yılında sekizincisi düzenlenmiştir. İstanbul Uluslararası Opera Festivali, İstanbul 2010 Avrupa Kùltür Başkenti projesi olarak ortaya çıkmış ve ilk kez 2010 yılında gerçekleştirilmiştir. 9 – 26 Mart 2011 tarihlerinde ilki gerçekleştirilen 1. Ulusal Opera ve Bale Günleri, Eskişehir'de düzenlenmiştir.

2. BÖLÜM: TÜRKLERİ KONU ALAN OPERALAR

2.1. TÜRKLERİ KONU ALAN OPERALARA TOPLU BAKIŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa devletleri ile uzun yıllar süren savaşları ve Osmanlı'nın topraklarını iyice genişleterek zaferler kazanması, Türklerin ataklarına maruz kalmış kişiler için keskin bir Türk imajı çizilmesine neden oldu. Avrupa ile olan savaşlar, Osmanlı İmparatorluğu'ndan önce Türk beylikleri ile başlamıştır. Bu savaşlardan sonra oluşan imaj, Türklerin kaba ve barbar oldukları yönünde gelişmiştir. Ancak, bu yargı zamanla insanların Türk kültürüne ilgi duymaları sonucunda tam olarak bitmese de azalmıştır.

Türkler üzerine romanlar yazılmış, eserler bestelenmiş, oyunlar sahneye konmuştur. Yüzü aşkın Türkleri konu alan tiyatro, opera ve bale eserleri bulunmaktadır. Söz konusu eserler, 17. yüzyıl sonlarından başlayarak 19. yüzyılın sonuna kadar, Avrupa ülkelerinde her gece salonları dolduran izleyiciler tarafından seyredilen eserler arasında sahnelenmişlerdir. Uzunca bir zaman müzisyenleri Türk motifleri taşıyan eserler yaratmaya teşvik eden, egzotik öğeler olmuştur. Başlarda besteciler, eserlerinde sadece karakter olarak Türkleri kullanmışlar, ancak Avrupa stilinde eserler icra etmişlerdir. Türk toprakları hakkında yazılan gezi notları, elçilik kitapları, tarih kitapları, ressamların eserleri ile Avrupalı askerlerle Türk ordularının münasebetleri neticesinde "alla turca" stili öğrenilmiştir. Böylece hem Türk ezgileri öğrenilmiş hem de kullanılacak dekor ve kostümleri eserlere doğru bir şekilde yansımıştır.

Türklerin opera eserine konu olmasını üç farklı zaman diliminde inceleyebiliriz. Çağlar değiştikçe konular da değişmektedir. İlk olarak Barok çağdaki eserlere bakabiliriz. Barok dönemde yazılan operaların Doğu kültürüyle çok ilgilendiği gözlemlenmektedir. Yalnız Türk tarihi değil, İran ve Ermeni tarihi de göze çarpmaktadır. Bu dönemde yazılan operalarda Türk karakterler genellikle kahraman rollerde görülür. Bu da ciddi opera karakterine uygundur. Daha sonra ortaya çıkan opera buffa tarzındaki eserlerin yapısı güldürücü olduğu için karakterler abartılı

yansıtılmıştır. Romantik dönemde boyunca besteciler, hayaller ülkesi yaratmayı seçmişler ve 1001 Gece Masalları kökenli eserler ortaya koymuşlardır. Eserlerin librettoları incelendiğinde, son bölümlerinde Türk karakter ile Avrupalı karakter ayrı düşünülmüştür. Birbirine aşık karakterler gelenek, din farkı gibi nedenlerle genellikle kavuşamazlar.

Türk tarihini konu alan operalarda, olaylar gerçekten uzaktır ya da çarpıtılmaktadır. Olaylarda kahramanlar genellikle Osmanlı padişahlarıdır. Türkler hakkında ilk operayı Alman besteci Johann Wolfgang Frank bestelemiştir. “Kara Mustafa” adlı eser, ilk kez 1686 yılında sahnelenmiştir.

Timurlenk, I. Bayezid, Kanuni Sultan Süleyman ve Fatih Sultan Mehmet eserlere en fazla konu edilen karakterlerdir. Barbaros Hayreddin Paşa, Sultan Murat, Sultan Selim, Genç Osman gibi Osmanlı İmparatorluğu tarihinde önemli yer tutan karakterlerinde konu edildiği opera ve bale eserleri bulunmaktadır.¹

2.2. TİMURLENK VE I. BAYEZİD

Timurlenk ve I. Bayezid arasında yaşanan olaylar özellikle İtalyanların ilgisini çekmiştir. Bu konuda İtalyanlara kaynaklık edenler ise Fransızlardır. I. Bayezid, eserlerde her zaman soylu gösterilmiştir. Timurlenk ise I. Bayezid’i öldürmeye çalışan bir karakterdir. Çok sayıda opera ve bale eserine konu olmalarını, Osmanlı İmparatorluğu tarihine baktığımızda, Timurlenk ve I. Bayezid arasında yaşanan Ankara Savaşı’ndan kaynaklandığını gözlemleyebiliriz.

J. Pradon’un “Tamerlano” adlı tragedyası (Eser, 1675 yılında yazılmış ve 1709 yılında İtalyancaya çevrilmiştir.) ile Racine’nin “Bazajet” tragedyası İtalyanlara kaynak niteliğinde olan iki önemli Fransız eserleridir. Operalar dışında pek çok tiyatro ve baleye de konu olmuşlardır.

I. Bayezid ve Timurlenk’in konu olduğu eserlerden ilki “Il Gran Tamerlano”dur. Opera, 1689 yılında bestelenmiştir. Libretto Giulio Corradi’ye aittir ve Marc Antonio Ziani tarafından bestelenmiştir. Eser, Medici ailesinin dukası Ferdinando’ya

¹ Metin And, *Türkiye’de İtalyan Sahnesi İtalyan Sahnesinde Türkiye*. (İstanbul: Metis Yayınları,1989.)

adanmıştır. Eserde I. Bayezid'in kafeste esir olup, sonunda da canına kıyması Ferdinando'yu rahatsız eder. I. Bayezid'in kahramanca gösterildiği yeni bir libretto talep eder. 1706 yılında, Salvi tarafından librettosu yazılan ve Alessandro Scarlatti tarafından bestelenen eserin yeni hali sahnelenmiştir. Eserde, I. Bayezid'in aşırı dozda zehir içmesi üzerine kızı Asteria'nın duyduğu keder gösterilmiştir.

Agostino Piovene'nin "Tamerlano" adlı librettosunun üzerine "Tamerlano" ya da "Bejazet" adlarıyla pek çok eser bestelenmiştir. Librettoda Timurlenk, I. Bayezid'in kızı Asteria'ya aşıktır ve Asteria'nın kendisine razı olması durumunda esir olan babası I. Bayezid'i serbest bırakacağını söyler. Asteria, bu teklifi babasını kurtarmak için kabul eder ancak Timurlenk, kızın amacını öğrenince onu da cezalandırmak ister. I. Bayezid, kendisinin ve kızının şerefini kurtarmak için zehir içerek intihar eder. Timurlenk, bu olayın üzerine Asteria'yı sevdiği adamla mutlu olması için bırakır. Piovene'nin librettosundan esinlenerek bestelenmiş operalardan bazıları aşağıdadır:

- Tamerlano
1710 yılında Francesco Gasparini tarafından bestelenmiştir.
- Bajazete Imperadore de'turchi
L. Leo tarafından 1722'de bestelenmiştir.
- Tamerlano
G.F. Haendel tarafından 1724 yılında bestelenen eser, günümüze dek ulaşmıştır. Ankara Devlet Opera ve Balesi'nde 10 Ocak 2011 tarihinde Türkiye prömiyeri gerçekleştirilmiştir.
- Bazajet
1765 yılında sahnelenen eser, Giuseppe Scarlatti tarafından bestelenmiştir.
- 1720'de Fortunato Chelleri, 1730'da Nicola Porpora, 1735'de Antonio Vivaldi gibi bestecilerde aynı librettodan esinlenerek eserler bestelemişlerdir.

2.3. KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN

Eserlere en çok konu olmuş karakter, Kanuni Sultan Süleyman'dır. Kanuni Sultan Süleyman, eserlerde daha çok II. Süleyman olarak anılmaktadır. II. Süleyman olarak adlandırılmasının nedeni Yıldırım Bayezid'in oğlu Emir Süleyman'ın batıda, Türk tarihçilerinin aksine, emir yerine padişah olarak tanınması ve ona I. Süleyman denmesidir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın hayatından pek çok farklı öykü çıkmıştır. Hürrem Sultan ile olan ilişkisine, Şehzade Mustafa olayına, Sadrazam İbrahim Paşa ile yaşadığı olaylara, Kanuni'nin oğulları Beyazıt ve Selim arasındaki çekişmeye ilgi duyulmuş ve bunlar üzerine eserler ortaya konmuştur.

Fransız librettist Charles Simon Favart, Marmontel'in "Les Contes Moraux" (Öğrenen Masalları) kitabından esinlenerek, "Soliman Second ou Les trois sultanes" adlı oyunu yazmış ve 1722 yılında ilk kez sahnelemiştir. Daha sonra oyun, pek çok baleye, müzikli oyuna ve operaya konu edilmiştir:

- Il serraglio di Osmana
Opera, 1784 yılında G. Gazzaniga tarafından bestelenmiştir. Eser, "Il palazzo d'Osmano" olarak da bilinmektedir.
- Le tre Sultane
1827 yılında M. Garcia tarafından bestelenmiştir.
- Le tre Sultane ovvero Il trionfo di Rosselane
1811 yılında V. Puccitta tarafından bestelenmiştir.

Kanuni hakkındaki diğer opera eserlerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Solimano secondo ovvero Le tre Sultane
1820 yılında Luigi Carlini tarafından bestelenen operanın librettosu A.L. Totolo'ya aittir.

- Il trionfo di Solimano ossia il Trionfo maggiore e vincere se stesso
1791 yılında Luco Antonio Predieri tarafından bestelenen eserin libretto yazarı bilinmemektedir.
- Solimano
Michelangelo Valentini tarafından bestelenen operanın librettosu, Giannambrogio Migliavacca'ya aittir. İlk kez 1756 yılında Napoli San Carlo Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

2.4. FATİH SULTAN MEHMET

Fatih Sultan Mehmet hakkında yazılmış en önemli opera, üçüncü bölümde detaylandırılan Rossini'nin "Maometto Secondo" (II. Mehmet) adlı eseridir. Rossini'den başka besteciler de Fatih Sultan Mehmet'i eserlerine konu etmişlerdir.

Taddeo Wiel tarafından bestelenen "Maometto II" adlı eserin librettosu, A. De Lorinze Fabris'e aittir. Metnin Milano'da (1824) ve Venedik'te (1892) olmak üzere iki baskısı bulunmaktadır.

Yine "Maometto II" adıyla 1817'de bestelenen bir başka opera ise Alman besteci Peter von Winter'e aittir.

Fatih Sultan Mehmet, opera eserleri dışında tragedyalara ve balelere de konu olmuştur.

3. BÖLÜM: G. ROSSINI HAYATI, DÖNEMİ VE II. MEHMET OPERASI

3.1. G. ROSSINI'NİN HAYATI

Gioachino Antonio Rossini, 29 Şubat 1792 tarihinde dünyaya gelmiştir. İtalya'nın Romagna bölgesinde yer alan Pesaro kasabasında yaşayan müzisyen bir ailenin çocuğudur. Annesi amatör bir şarkıcıydı, babası Giuseppe Antonio ise korno ve trompet çalardı.

Babasından korno çalmayı öğrenen Rossini'nin müziğe olan yeteneği ilgi çekmiş ve 12 yaşına geldiğinde Bolonya'ya giderek Profesör Tesei'den solfej ve piyano dersleri almıştır. Aynı zamanda kilisede de şarkı söyleyerek para kazanmaya başlamıştır. 1807'de Bolonya Müzik Akademisi'ne başlayarak Abbate Mattei'den müzik dersleri almıştır. Takip eden yılda, akademinin her yıl en başarılı öğrencisinden istenen kantat yazma görevi için Rossini seçilmiştir. 1808 yılında icra edilen kantat başarılı bulunmuştur ve ona filarmoni orkestralarında şef olma yolunu açmıştır.

1809 yılında bir senfoni ve bir kuartet bestelemiştir, aynı yıl besteci olarak ilk kez sahneye çıkmıştır. Venedik'teki San Mosé Tiyatrosu'nun yöneticisi Markiz Cavalli, Rossini'yi karnavalda sahnelenecek bir opera bestelemesi için davet etmiştir. Böylelikle, 1810 yılında tek perdelik "La Cambiale di Matrimonio" adlı ilk ciddi operasını bestelemiş ve yaklaşık 8 pound kazanmıştır. Rossini, ilk operasını ise 1809 yılı baharında bestelemiştir, ancak Roma'da 1812 yılındaki gösteriminden önce üzerinde düzeltmeler yapmıştır. 1812 yılında Rossini'nin beş opera eseri bulunmaktaydı ve bu başarı onu, İtalya'nın en büyük bestecisi haline getirmişti.

Rossini için 1813 yılı, 1812'ye göre daha da başarılı geçmiştir. "Tancredi" ve "Cezayir'de Bir İtalyan Kızı" adlı operalarını bestelemiştir. Tancredi Operası'nı bestelemesinin ardından, kendisine "Pesaro Kuğusu" lakabı verilmiştir.¹ Tancredi, Venedik'te sahnelendikten sonra bütün Avrupa'da ün kazanmıştır. 1814 yılında La

¹ Faruk Yener, *100 Opera* (İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1964) 69.

Scala Tiyatrosu ile anlaşması bulunan Rossini, “Il Turco in Italia” (İtalya’da Bir Türk) Operası’nı bestelemiştir. Opera buffa türündeki eser, Rossini’nin diğer eserlerine kıyasla, içinde çok sayıda koro parçaları bulunması ve arialara nispeten daha az önem verilmesi ile tanınır.

Emprezaryo Barbaja’ya bağlı olarak Napoli Operası’nda çalışmaya başlayan Rossini yılda 15 bin Frank alarak karşılığında en az iki opera besteliyordu.¹ Rossini’ye kadar olan İtalyan bestecilere bakıldığında, hepsinin Napoli Konservatuvarı’nda eğitim aldığı görülmektedir, Rossini ise orada eğitim görmemiş tek büyük bestecidir.

1816 yılında Napoli’de “Otello” operası ve Roma’da yalnızca 13 günde bestelediği “Sevil Berberi” operası sahnelenmiştir. Sevil Berberi Operası’nın ünü, Beethoven’a kadar ulaşmıştır. Rossini, çalışmalarına hayranlık duyduğu besteciyle 1822 Nisan ayında Viyana’da buluşmuştur. Görüşmenin Beethoven’ın sağlığının yerinde olmaması ve sağırlığı nedeniyle çok uzun sürmediği sanılmaktadır. Rossini, dehasına hayran olduğu Beethoven’ı o şekilde görünce burukluk yaşamıştır.

Resim 2: Henri Grevedon tarafından yapılmış Gioachino Rossini Portresi

¹ Nazlı İktu, “Opera’da Türkler (Opera’da Türkleri Konu Alan Bestecilerin Eserlerinin İncelenmesi, Özellikle G. Rossini’nin Türkleri Konu Alan Operalarının İncelenmesi)”, Ocak 1997, TC Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sahne Sanatları Anasanat Dalı Opera Programı.

1820'de Matmazel Colbran ile Bolonya'da Bařpiskopos Kardinal Opizzoni'nin sarayında evlenen Rossini, Colbran'ı ilk kez 1815 yılında Napoli'de görmüştü. Colbran, 1785 yılında Madrid'de dünyaya gelmiştir. Desdemona, Elcia (Mosé in Egitto), Elena (Donna Del Lago), Zelmira ve Semiramis karakterlerini, Rossini soprano eşi için bestelemiştir.

Viyana'ya gitmeden önce Rossini, Venedik için opera yazacağına dair anlaşmıştı. Bu nedenle 1823'te Semiramis'i besteledi. Semiramis Operası da Donna del Lago gibi ilgi görmeyince besteci, İtalya için son eserini vermiş oldu. Londra Kraliyet Tiyatrosu'nun 1824 Ocak-Mayıs arası sezonu için anlaşma teklifini kabul etti. Bu süre zarfında Madam Rossini-Colbran da solist olarak görev aldı.

Sezonun kapanmasının ardından Paris'e geçtiler. Burada, İtalyan Tiyatrosu'nun yöneticiliği teklif edildi. Yılda 20 bin Frank'a 18 aylığına anlaşma yapıldı. 1826 yılının sonunda tiyatroyla anlaşması bitmesine rağmen Rossini, yöneticiliğe devam etti. Eserlerini Fransızca olarak sahneye koydu. 1828 yılında "Le Comte Ory" ve 1829 yılında "Guillaume Tell" operalarını besteledi. Guillaume Tell, ününü perçinleyerek Rossini'yi zirveye taşıdı.

Babasının yanına gittiği Bolonya seyahati ve Madrid seyahati dışında 1836 yılına kadar Paris'te kalmıştır. 1845 yılında Madam Rossini-Colbran vefat etmiştir. 1847 yılında Rossini, Madam Olympe Pelissier ile evlenmiştir. 1848 yılına kadar Bolonya'da, ardından 1855 yılına kadar Floransa'da ve vefat edene kadar Paris'te yaşamıştır. 13 Kasım 1868 tarihinde büyük çapta bir cenaze merasimi ile son yolculuğuna uğurlanmıştır.

1810 ve 1823 yılları arasında 34 opera besteleyen Rossini, Paris'e yerleşmesinin ardından 1824 yılından 1829'a kadar yine pek çok başarılı içe imza atmış ve her yıl en az bir opera bestelemiştir. Rossini, 37 yaşına geldiğinde, 39 opera üretmişti.

3.2. ROMANTİK DÖNEM VE ROSSINI

19. yüzyılı kapsayan romantik dönem, klasik dönemin kuralcılığını ve netliğini yıkmış ve bestecinin duygularını ön plana çıkarmıştır. Romantik dönemde kurallar olmadığı için sanatçıları belli çerçevelerde değerlendirmek yanlış olur, sanatçılar her dönemden etkilenerek net bir dönemi yansıtmayan besteler icra edebilirler. Bu nedendir ki sanatın her dalında klasik üsluptan romantik üsluba geçiş çok keskin ayrımlar doğurmuştur. Klasik üslubu benimseyenler, romantik döneme sıcak bakmamışlardır.¹

Müzikte romantik üslup, Almanya ve İtalya'da birbirinden farklıdır. Almanya'da ağırlıklı olarak destanlar ve masallar eserlere konu olmuştur. İtalya'da ise dönemin güncel konuları ele alınmış ve hayallerle kurguya dayandırılarak romantik esprili anlatım ortaya çıkmıştır.

19. yüzyılın ilk yarısında eserler vermiş olan G. Rossini, G. Donizetti ve V. Bellini klasik dönemden geçiş sürecinde adeta bir köprü görevi üstlenmişler ve etkileri kendilerinden sonra gelen sanatçılarda da gözlemlenmiştir. Üç büyük ismin en önemli ortak özelliği, İtalyancada "güzel şarkı söyleme" anlamında kullanılan Bel Canto türünün temsilcileri olmalarıdır. 16. yüzyılda doğan Bel Canto, her dönemde farklı şekillerde hayat bulmuştur. Bel Canto'da librettistin yazdıklarına uygun duygu aktarımını da sese yansıtmak gerekmektedir. Şarkıcının tekniği mükemmel olmalıdır, aksi takdirde bu türde eserleri icra etmesi olanaksızdır. Türün devamını sağlayan kastratolardır. Aslında Rossini, kastrato seslere müzik yazmayı istemezdi, ancak Bel Canto türünün ses tekniğinin öğrenimi kastratolar sayesinde devam etmiştir. Kastratoların yetişmemeye başlaması bu türün icra edilememesine neden olmuştur.

¹ Evren Yıldız, "Dönemleri ve Bestecileriyle Klasik Müziğin Gelişim Süreci," *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatları Fakültesi Dergisi* 2 (2000): 12s., 20 Aralık 2010 <<http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsfid/article/view/3089>>

3.3. G. ROSSINI'NİN OPERALARI VE DİĞER ESERLERİ

Rossini'nin 39 adet opera eseri kronolojik olarak aşağıda detaylandırılmıştır.¹

1. La Cambiale di Matrimonio (Evlilik Sözleşmesi)

Tek perdedir. Camillo Federici'nin romanından uyarlanan eserin librettosu Geatana Rossi'ye aittir. 3 Kasım 1810'da Venedik San Moisé Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenmiştir.

2. L'Equivoco Stravagante

2 perdedir. Librettosu Gaetano Gasbarri'ye aittir. 29 Ekim 1811 tarihinde Bolonya'da Del Corso Tiyatrosu'nda prömiyeri yapılmıştır.

3. Demetrio e Polibio

2 perdedir. Librettosu Vincenzina Vigano-Mombelli'ye aittir. Rossini, eseri Roma'da bulunan Valle Tiyatrosu için bestelemiştir ve prömiyeri 18 Mayıs 1812'de yapılmıştır.

4. L'Inganno Felice (Mutlu Aldatma)

Tek perdedir. Librettosu Giuseppe Maria Foppa'ya aittir. Venedik'te 8 Ocak 1812 tarihinde San Moisé Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenmiştir.

5. Ciro in Babilonia

2 perdedir. Librettosu Francesco Aventi'ye aittir. 14 Mart 1812'de Ferrara'da bulunan Teatro Comunale di Ferrara'da prömiyeri yapılmıştır.

6. La Scala di Seta (İpek Merdiven)

Tek perdedir. Librettosu Giuseppe Maria Foppa'ya aittir. 9 Mayıs 1812'de Venedik'te San Moisé Tiyatrosu'nda prömiyeri yapılmıştır.

¹ Stanford University, *Stanford University Page*, 12 Ocak 2011 <<http://opera.stanford.edu/Rossini/>>

7. La Pietra del Paragone (Denektaşı)

2 perdedir. Librettosu Luigi Romanelli'ye aittir. İlk kez Milano'da La Scala Tiyatrosu'nda 26 Eylül 1812 tarihinde sahnelenmiştir.

8. L'Occasione fa il Ladro (Fırsat Hırsız Eder)

Tek perdedir. Luigi Privadali'nin librettosunu hazırladığı eserin prömiyeri 24 Kasım 1812'de Venedik San Moisé Tiyatrosu'nda yapılmıştır.

9. Il Figlio per Azzardo ya da Il signor Bruschino

Tek perdedir. Librettosu Giuseppe Maria Foppa'ya aittir. 27 Ocak 1813'de Venedik San Moisé Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenmiştir.

10. Tancredi

2 perdedir. Librettosu Gaetano Rossi'ye aittir. Venedik'teki La Fenice Tiyatrosu'nda 6 Şubat 1813 tarihinde prömiyeri yapılmıştır.

11. L'Italiana in Algeri (Cezayir'de Bir İtalyan Kızı)

2 perdedir. Librettosu Angelo Anelli'nindir. İlk kez 22 Mayıs 1813'te Venedik'te bulunan S. Benedetto Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

12. L'Aureliano in Palmira

2 perdedir. İlk kez 26 Aralık 1813 tarihinde Milano La Scala Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

13. Il Turco in Italia (İtalya'da Bir Türk)

2 perdedir. Librettosu Felice Romani'ye aittir. Milano'daki La Scala Tiyatrosu'nda 14 Ağustos 1814 tarihinde ilk kez sahnelenmiştir.

14. Sigismondo

2 perdedir. Librettosu Giuseppe Maria Foppa'ya aittir. 26 Aralık 1814'te Venedik'teki La Fenice Tiyatrosu'nda prömiyeri yapılmıştır.

15. Elisabetta

2 perdedir. Giovanni Schimidt'in librettosunu hazırladığı eser ilk kez Napoli'de San Carlo Tiyatrosu'nda 4 Ekim 1815 tarihinde sahnelenmiştir.

16. Torvaldo e Dorliska

2 perdedir. Librettosu Cesare Sterbini'ye aittir. 26 Aralık 1815'de Roma'da bulunan Teatro Valle'de ilk kez sahnelenmiştir.

17. Il Barbiere di Siviglia (Sevil Berberi)

2 perdelik komedidir. 20 Şubat 1816'da Roma'da bulunan Teatro Argentina'da prömiyeri yapılmıştır. Orijinali Almaviva ya da L'inutile Precauzione olan eserin librettosu Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais'a aittir. Sevil Berberi'nin librettosunu Cesare Sterbini uyarlamıştır.

18. La Gazetta

2 perdedir. Librettosu Giuseppe Palomba'ya aittir. 26 Eylül 1816 tarihinde Napoli'deki Teatro de' Fiorentini'de ilk kez sahnelenmiştir.

19. Otello

3 perdedir. William Shakespeare'in Othello eserinden uyarlanarak, Francesco Berio di Salsa tarafından librettosu düzenlenmiştir. 4 Aralık 1816'da Napoli'deki Del Fondo Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenmiştir.

20. La Cenerentola (Külkedisi)

2 perdedir. Librettosu Jacopo Ferretti'ye aittir. Charles Perrault'un Külkedisi adlı masalından uyarlanmıştır. Roma'daki Valle Tiyatrosu'nda 25 Ocak 1817'de prömiyeri yapılmıştır.

21. La Gazza Ladra (Hırsız Saksığan)

2 perdedir. Librettosu Giovanni Gherardini'ye aittir. Prömiyeri Milano La Scala Tiyatrosu'nda 31 Mayıs 1817'de yapılmıştır.

22. Armida

3 perdedir. Giovanni Schmidt eserin librettosunu Torquata Tosso'nun Kurtarılmış Kudüs adlı destanından uyarlamıştır. 11 Kasım 1817'de Napoli'deki San Carlo Tiyatrosu'nda prömiyeri yapılmıştır.

23. Adelaide di Borgogna

2 perdedir. Librettosu Giovanni Schmidt'e aittir. 27 Aralık 1817'de Roma'daki Teatro Argentina'da ilk kez sahnelenmiştir.

24. Mosé in Egitto (Musa Mısır'da)

3 perdedir. Librettosu Andrea Leone Tottola'ya aittir. İlk versiyonu 5 Mart 1818'de, ikinci versiyonu ise 7 Mart 1819'da Napoli'deki S. Carlo Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

25. Adina

Tek perdedir. Librettosu Gherardo Bevilacqua-Aldobrandini'ye aittir. Eser 1818'de bestelenmiş olmasına rağmen 22 Haziran 1826'da Lizbon'daki Teatro Reale San Carlo'da ilk kez sahnelenmiştir.

26. Ricciardo e Zoraïde

2 perdedir. Librettosu Francesco Maria Berio di Salsa'ya aittir. 3 Aralık 1818'de Napoli'deki San Carlo Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenmiştir.

27. Ermione

2 perdedir. Librettosu Andrea Leone Tottola'ya ait olup, eser ilk kez 27 Mart 1819'da Napoli'deki San Carlo Tiyatrosu'nda oynanmıştır.

28. Eduardo e Cristina

2 perdedir. Librettosu Giovanni Schmidt'e aittir, daha sonra Andrea Leone Tottola ve Gherardo Bevilacqua-Aldobrandini tarafından revize edilmiştir. 24 Nisan 1819'da Venedik'te bulunan Teatro San Benedetto'da ilk kez sahnelenmiştir.

29. La Donna del Lago (Gölün Kadını)

2 perdedir. Walter Scott'ın aynı adlı eserinden uyarlanan librettoyu Andrea Leone Tottola yazmıştır. 24 Eylül 1819'da Napoli'deki San Carlo Tiyatrosu'nda prömiyeri yapılmıştır.

30. Bianca e Falliero

2 perdedir. Librettosu Felice Romani'ye aittir. 26 Aralık 1819'da Milano La Scala Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenmiştir.

31. Maometto II (II. Mehmet)

2 perdedir. Librettosu Cesare della Valle'ye aittir. İlk kez Napoli'deki San Carlo Tiyatrosu'nda 3 Aralık 1820'de sahnelenmiştir.

32. Matilda di Sabran

2 perdedir. Librettosu Jacopo Ferretti'ye aittir. 24 Şubat 1821'de Roma'daki Teatro Apollo'da ilk kez oynanmıştır.

33. Zelmira

2 perdedir. Librettosu Andrea Leone Tottola'ya ait olup, eser ilk kez 16 Aralık 1822'de Napoli'deki San Carlo Tiyatrosu'nda oynanmıştır.

34. Semiramide (Semiramis)

2 perdedir. Voltaire'in Sémiramis adlı eserinden uyarlanmış ve librettosu Gaetano Rossi'ye aittir. Prömiyeri 3 Şubat 1823 tarihinde Venedik'teki La Fenice Tiyatrosu'nda yapılmıştır.

35. Il Viaggio a Reims (Reims'e Yolculuk)

Tek perdedir. Librettosu Luigi Balocchi'ye aittir. 19 Haziran 1825'te Paris'teki Théâtre national de l'Opéra-Comique'de ilk kez sahnelenmiştir.

36. Le Siége de Corinthe (Korint Kuşatması)

3 perdedir. II. Mehmet Operası'nın revize edilmiş halidir. Librettosu II. Mehmet eserinden uyarlanarak Luigi Balocchi ve Alexandre Soumet tarafından yazılmıştır. 9 Ekim 1826 tarihinde Paris'te Théâtre de l'Académie Royale de Musique'de ilk kez sahnelenmiştir.

37. Moïse et Pharaon

4 perdedir. Musa Mısır'da operasının revizyonu ve Fransızca biçimidir. Eserin İtalyan versiyondan librettosu uyarlanarak Luigi Balocchi ve Victor Joseph Etienne de Jouy tarafından hazırlanmıştır. 26 Mart 1827 tarihinde Paris'te Théâtre de l'Académie Royale de Musique'de ilk kez sahnelenmiştir.

38. Le Comte Ory

2 perdedir. Librettosunu Eugène Scribe ve C-G Delestre-Poirson yazmışlardır. 20 Ağustos 1828 tarihinde Paris'te Théâtre de l'Académie Royale de Musique'de ilk kez sahnelenmiştir.

39. Guillaume Tell

4 perdedir. Friedrich von Schiller'in Wilhelm Tell adlı oyunundan uyarlanan libretto Victor Joseph Étienne de Jouy ve Hippolyte-Louis-Florent Bis tarafından yazılmıştır. 3 Ağustos 1829 tarihinde Paris'te Théâtre de l'Académie Royale de Musique'de ilk kez sahnelenmiştir.

Rossini'nin opera türü dışında dini eserleri, kantatları, şarkıları bulunmaktadır. Kronolojik sıraya göre eserlerinin bazıları aşağıda sıralanmıştır:

1. Il Pianto d'Armonia per sula morte d'Orfeo, Kantat, 1808
2. Orkestral Senfoni, 1809
3. Yaylı Çalgılar için Kuartet, 1809
4. Didone Abbandonata, Kantat, 1811
5. Egle e Irene, Kantat (yayımlanmamış), 1814
6. Teti e Peleo, Kantat, 1816
7. Napoli Kralı Şerefine Kantat, 1819
8. Avusturya İmparatoru Şerefine Kantat, 1820

9. La Riconoscenza, Kantat, 1821
10. Il Vero Omaggio, Kantat, 1822
11. Les Soirées Musicales, Douze morceaux de chant, 1840
12. Quatre Ariettes Italiennes, 1841
13. Stabat Mater, 1842
14. La Foi, l'Espérance et la Charite, Trois chœurs, 1843
15. Stances a Pie IX, 1847
16. Messe Solennelle, 1869

Rossini, ses için ve piyano için sayısız bestesini 14 adet yayımlanmamış albümde bir araya getirmiştir. Péchés de Vieillesse (Yaşlılık Günahları) adını verdiği koleksiyonunda 1857 ile 1868 yılları arasındaki eserleri yer almaktadır.¹

¹ András Batta, ed., *Opera* (Königswinter: Tandem Verlag GmbH, 2009) 526.

3.4. II. MEHMET OPERASI

3.4.1. FATİH SULTAN MEHMET (II. MEHMET)

30 Mart 1432 tarihinde Edirne'de dünyaya gelen II. Mehmet, altıncı Osmanlı Padişahı II. Murat'ın dördüncü oğludur. 3 Mayıs 1481 tarihinde Anadolu seferine çıkan II. Mehmet, Maltepe yakınlarında yer alan Hünkârçayırı'nda vefat etti. Gut hastalığı sonucunda öldüğü sanılsa da vefatının nedeni olarak zehirlendiği de söylenmektedir.

Seferleri

II. Mehmet, iki kez tahta çıkmıştır. İlk padişahlık dönemi 12 yaşında babasının tahttan çekilmesiyle başlamış ve Ağustos 1444 ile Mayıs 1446 tarihleri arasında sürmüştür. Bu dönemde hem iç hem de dış problemlerle karşılaşan II. Mehmet, II. Murat yanlısı Çandarlı Halil Paşa'nın yeniçerileri ayaklandırarak isyan başlatması sonucu tahttan çekilmek zorunda kalmıştır. II. Murat tekrar tahta gelmiştir.

II. Mehmet'in tahta ikinci çıkışı babasının ölümü nedeniyle olmuştur. 18 Şubat 1451'de Edirne'de tahta çıkmıştır. İstanbul'u alma düşüncesi ile hazırlıklara tahta çıktığında başlamıştır. Sadece hazırlıklarla ilgilenmemiştir. Yeniçeri örgütünü güçlendirmiştir. 1452 yılında Boğazkesen Hisarı'nı (Rumeli Hisarı) yaptırarak İstanbul Boğazı'nı denetimi altına almıştır.

23 Mart 1453 tarihinde Edirne'den hareket eden II. Mehmet, 5 Nisan'da Topkapı'ya gelmiştir. 6 Nisan'da topun ateşlenmesi ile birlikte kuşatma başlamış ve 29 Mayıs 1453'te İstanbul alınmıştır. İstanbul'u aldıktan sonra Ayasofya Kilisesi'ni camiye dönüştürmüştür. Çeşitli vakıflar kurarak caminin bakımı ve giderleri için yılda 14 bin altın bağışlanmasını sağlamıştır. Nüfusu artırmak amacıyla Hıristiyan ve Müslümanları Anadolu ve Balkanlar'dan getirmiştir. 1454 yılında Fener Rum Patrikhanesi'ni tekrar açtırmış, Yahudi hahambaşılığı ve Ermeni patrikliği kurmuştur. Kentin merkezi yerlerine cami, medrese, vakıf ve çarşılar açtırmıştır.

1454 ve 1455'te yaptığı Sırbistan seferlerinde Güney Sırbistan'ı almıştır. 1456'da geçici olarak Taşoz, İmroz ve Limni adalarını Cenevizliler'den almıştır. 1459'da Sırbistan Krallığı'na son vermiştir. 1460'ta Mora'yı ele geçirmiştir. 1461'de Amasra'yı almış ve aynı yıl Candaroğulları'na Sinop'u alarak, Pontus'a Trabzon'u alarak son vermiştir. 1462'de Midilli'yi, 1463'te Bosna Hersek'i, 1466'da Konya ve Karaman'ı Osmanlı topraklarına dahil etmiştir. 1470'de Venediklilerden Eğriboz Adası'nı almıştır ve 1471'de bugünkü adı Alanya olan Alaiye ele geçirilmiştir. 11 Ağustos 1473 tarihinde Otlukbeli Savaşı'nda galip gelen II. Mehmet, Anadolu'yu Osmanlı İmparatorluğu'na katmıştır. 1475'te Kırım Hanlığı, 1478'te Arnavutluk'un büyük bölümü, 1479'da Mavra, Kefalonya ve Zakynthos, 1480'de Otranto Osmanlı'ya bağlanmıştır. 1481'de Anadolu seferine çıkarken İstanbul'a 25 kilometre uzaklıkta vefat etmiştir.

Yenilikleri ve Sanat Anlayışı

Devletin idari, ekonomik ve yasal yapısını düzenlemek amacıyla Fatih Kanunnamesi'ni hazırlamış, koyduğu kurallar sonraki padişahlar döneminde de yol gösterici olmuştur.

II. Mehmet edebiyat, din felsefesi, coğrafya, matematik, astronomi konularına ilgi duyardı. Osmanlı bu dönemde büyük bilginlere sahipti. Fıkıhta Molla Hüsrev, tefsirde Molla Gürânî, Molla Yegân, İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey Çelebi, matematikte Ali Kuşçu, kelim bilgini Hocazade.

Batı tarihine de ilgi duyan II. Mehmet, İtalyan hümanistlerle Rum bilginleri sarayına çağırmıştır. İtalyan bilginler, Fatih'e Batı tarihini okuyorlardı. Patrik II. Gennadios Skholarios, Hıristiyan inancını anlatan yapıtını II. Mehmet için hazırlamış ve eser, Osmanlıcaya çevrilmiştir. Trabzonlu âlim Georgios Amirutzes ile oğulları, Ptolemaios'un kitabını Arapçaya çevirmişler, biri dünya haritası olmak üzere 63 harita hazırlamışlardır. II. Mehmet'in kitaplığında Homeros, Aristoteles, Diogenes Laertios'un bazı eserleri bulunmaktaydı. Homeros'un İlyada eserini çevirtmiştir. Çeviri, bugün Topkapı Sarayı Müzesi'nde yer almaktadır. Kritolulos 1453-1470 yılları arasında geçen olayları anlattığı kitabını Rumca yazarak Fatih'e vermiştir. Fatih Sultan Mehmet, Yunanca ve Latince eserlerden oluşan bir kitaplık kurmuştur.

Venedikli ressam Gentile Bellini, II. Mehmet'in isteğiyle İstanbul'a gelmiştir. 1479-1481 yılları arasında İstanbul'da kalan ressam, Topkapı Sarayı'nın duvarlarını Rönesans üslubu fresklerle süslemiştir ve II. Mehmet'in portresini çizmiştir. Eser, günümüzde Londra'da Ulusal Galeri'de sergilenmektedir.

Resim 3: II. Mehmet Portresi, Gentile Bellini, 1480

İslam bilimleri alanında önemli eğitim kurumları haline gelen sekiz medreseyi Fatih Camisi çevresine kurdurtmuştur. II. Mehmet, İslam ilahiyatçılarından oluşan ulemayı sarayına çağırarak onların çeşitli konular üzerine tartışmalarını dinlerdi.

II. Mehmet döneminde Osmanlı İmparatorluğu matematik, astronomi, ilahiyat alanlarında önemli gelişmeler kaydetti ve en üst noktaya ulaştı. II. Mehmet, aynı zamanda şairdi. Avni mahlasıyla gazeller ve kasideler yazmıştır.

3.4.2. II. MEHMET OPERASI'NİN LİBRETTOSU

Operanın librettosu, Ventignano Dükü Cesare della Valle tarafından hazırlanmıştır. Cesare della Valle'nin Anna Erizo adlı oyunundan uyarlanan II. Mehmet, Rossini'nin İtalyan sahneleri için hazırladığı eserleri arasında en tutkulu olarak gösterilir. Bestelenme süreci uzun ve yorucu olmuştur. Della Valle'nin oyunu, 15. yüzyılda yaşanan Osmanlı – Venedik savaşları esnasında yaşanan trajik bir aşk hikâyesini konu alır. Eserini, tarihi olayı büyük bir ciddiyetle inceleyerek oluşturduğu anlaşılmaktadır. Fatih Sultan Mehmet ve ordusu, kuzey Yunanistan'da yer alan Negroponte'nin (Eğriboz Adası) karşısında karaya yerleşirler. Venedik ordusu savaşmaya cesaret edemez ve ada, 16 Temmuz 1470 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına katılır. 1830 yılına kadar Osmanlı yönetiminde kalan ada daha sonra Yunanistan topraklarına geçmiştir. Eserde adı geçen iki temel karakter Venedikli kumandan Paolo Erizzo ve silah arkadaşı Alvisio Calbo da tarihi kayıtlarda yer almaktadırlar. Rossini, bu konuyu seçtiği esnada ülkede herhangi bir savaş durumu bulunmamaktaydı. Ancak, daha sonra Napoli, iç savaşın başlangıç noktasına kadar geldi.

19. yüzyıl başlarında İtalya'da ortaya çıkan, gizli devrimcilerden oluşan Carbonari adlı örgüt, muhalif subaylar ve Bourbon Hanedanı'na karşı olanlardan oluşan bir grup, General Guglielmo Pepe önderliğinde Napoli'nin 50 km doğusunda bulunan Avellino'ya kadar gelmişlerdir. Daha sonra Avellino'dan Napoli'ye geçerek Kral Ferdinand ile resmi görüşme talep etmişlerdir. 6 Temmuz 1820'de yeni anayasa kabul ettirilmiştir. 1821 Ocak ayında Kral Ferdinand'ın da davet edildiği Laibach'ta Avrupa liderleri toplanmıştır. Napoli Parlamentosu'nun izniyle toplantıya katılan Ferdinand, Avusturya'nın askeri müdahalesi ile ihanete uğramıştır. İngilizler, zaman geçmeden Avusturya'nın İtalya'ya müdahalesine karşı çıksalar da belli limitler çerçevesinde müdahale etmelerini önermişlerdir. Avusturyalı diplomat Prens Metternich, teklifi kabul etmiştir. 7 Mart 1820'de Avusturya orduları Napolili devrimcileri Roma'nın 40 mil kuzeyinde mağlup etmişlerdir. Ferdinand, bu olayın üstüne yeni rejimin etkilerini uzaktan görmek için dönüşünü 2 ay ertelemiştir.

Bütün bu olaylar esnasında II. Mehmet Operası'nın teslim günü pek çok kez ertelendi. Eylül 1820'de San Carlo Tiyatro'suna yeni yapısal düzenlemeler getirildi.

Barbaja ve Carafa görevlerine devam etmekteydiler, ancak ne kadar süre daha devam edecekleri hakkında tahmin yürütüleliyordu. Bu arada Rossini, della Valle'nin librettosu üzerinde değişiklik yapmaya başladı. Politik ve ulusalcı öğeleri daha önemsiz hale getirdi. Rossini, böylelikle öngörülü bir hareketle kendi sansürünü uyguladı. Bu ilk versiyonun planı ve yazımı Mayıs ve Aralık ayları arasında tamamlandı. 3 Aralık 1820'de Teatro San Carlo'da ilk kez sahnelendi. Opera, Rossini'nin beklediği başarıyı elde edemedi.

Başarısızlıkla sonuçlanan temsilin ardından, aralarında sorun çıkan emprezaryo Barbaja ile bağlarını koparan Rossini, Venedik'te Teatro la Fenice ile anlaştı. Yeni anlaşmaya göre besteci, yeni bir opera eseri yaratacak ve eski yapıtlarından birini de güncelleyecekti. II. Mehmet'i yenilemeye karar veren Rossini, eserin yeni halini 1823'te, karnaval sezonunda sahneledi. Eserin Venedik versiyonu, Anna ve Calbo'nun evliliği ile son bulur. Mutlu sonla bitirilen eser, revize olmamış haline göre daha çok alkışlandı.

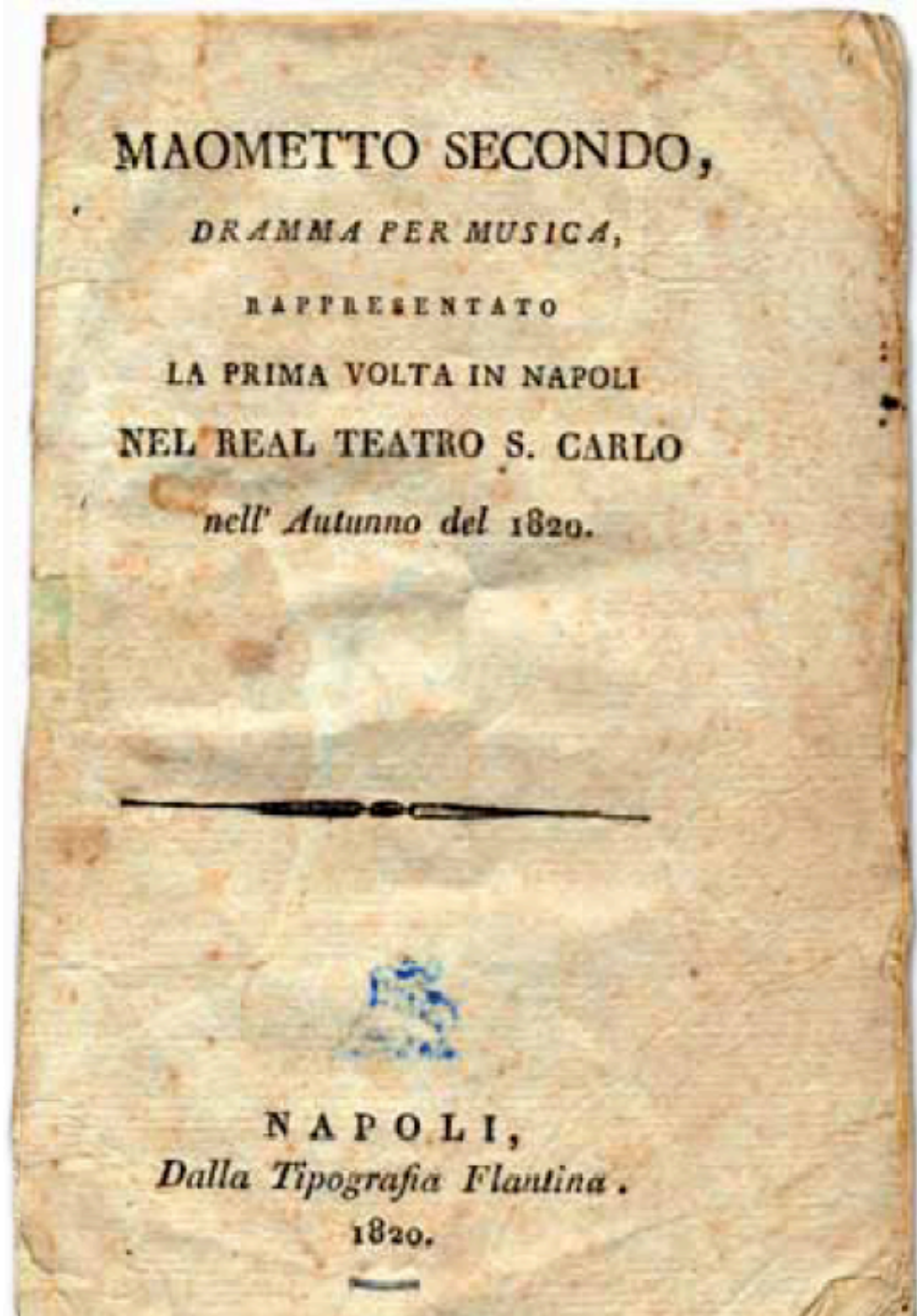
Rossini, 1824 yılında Paris'e yerleşti. Paris Operası, 1826 yılında ilk çıkışı için Rossini'den yenilikçi bir eser talep etmişti. Rossini, ustalıkla II. Mehmet Operası'nı tekrar yazar. Le Siége de Corinthe (Korint Kuşatması), II. Mehmet'e göre daha az tutkulu, fakat daha fazla teatral bulunmuştur. 2 perdelik eseri, 3 perde olarak revize eden Rossini, Mehmet karakteri dışındaki tüm karakterleri Yunanlı yapar. Mezzosoprano ve travesti Calbo tenor Néoclés'ye, Anna Pamira'ya, Erisso Cléomène'ye dönüştürülmüştür. 9 Ekim 1826'da sahneye konmuştur.

2 perdelik II. Mehmet Operası'nda yer alan karakterler ve ses türleri aşağıdaki gibidir:

Maometto Secondo (Fatih Sultan Mehmet / II. Mehmet) BAS

Paolo Erisso	(Venedikli Kumandan / Vali)	TENOR
Anna Erisso	(Vali'nin Kızı)	SOPRANO
Calbo	(Subay / Anna'ya âşık)	MEZZOSOPRANO
Condulmiero	(Venedikli Subay)	TENOR
Selim	(Maometto'nun Subayı)	TENOR

Eserin, 3 Kasım 1990 tarihinde İstanbul'da sahnelenen Türkiye prömiyerinin Müjde Turan tarafından çevrilmiş Türkçe librettosu, Ek 1'de yer almaktadır.

Resim 4: II. Mehmet Operası'nın Librettosu

3.4.3. II. MEHMET OPERASI'NIN KONUSU

II. MEHMET

İki Perdelik Opera

İlk Sahneleniş: 3 Aralık 1820, Napoli

Konunun Geçtiği Yer: Negroponte (Eğriboz Adası)

Konunun Geçtiği Zaman: 15. yüzyıl (1470'ler)

Süre: 3 saat

BİRİNCİ PERDE

1. Sahne: Venediklilerin Toplantı Salonu

1453 yılında İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet (II. Mehmet), şimdi de Eğriboz Adası'nı kuşatmıştır. Kale komutanı olan Venedikli kumandan Erisso, subay Calbo, Condulmiero ve Venedikli savaşçılar toplanıp durumu görüşürler. Hepsinin kararı sonuna kadar savaşmak yönündedir.

2. Sahne: Anna'nın Odası

Erisso'nun kızı Anna, yatak odasında tek başınadır. Sıkılmakta ve ümitsiz aşkıandan söz etmektedir. Erisso, odaya gelir. Adanın ve hayatlarının tehlikede olduğundan bahseder. II. Mehmet, kalenin eteklerindedir. Erisso, Anna'yı o esnada odaya giren Calbo ile evlendirmek istediğini söyler. Anna, buna karşı çıkar. Bunun nedeni, Midilli beyi Uberto'ya aşık olmasıdır. Paolo Erisso, bu duruma şaşırır. Uberto ile Anna hiç yalnız kalmamıştır. Acaba Uberto kimdir? Dışarıdan top sesleri duyulur. Erisso ve Calbo savaşmak üzere uzaklaşırlar.

3. Sahne: Kilisenin Önü

Kilisedeki Anna'nın yanına koşarak kentin kadınları gelirler. Ada halkı, kuşatma nedeniyle çok endişelidir. Hep beraber dua ederler. Kilisenin dışından sesler duyulur ve birkaç askerle birlikte Erisso ve Calbo görünürler. II. Mehmet, kalenin içine girmiştir. Erisso, Calbo'nun hançerini gerektiğinde kendini koruması için Anna'ya verir. Ardından savaşmak için uzaklaşırlar.

4. Sahne: Kale Meydanı

Osmanlı ordusu ve leventler sahneye zafer kazanmış olarak gelirler. II. Mehmet sonuçtan hoşnuttur. Kale tamamen ele geçirilmemiş, sokaklarda savaş devam etmektedir. Ömer ve Ahmet, Sultan tarafından sokaklardaki muharebeleri sürdürmekle görevlendirilirler. Az sonra aralarında Calbo ve Erisso'nun da bulunduğu bir kısım esir getirilir. II. Mehmet, Erisso'nun Anna'nın babası olduğunu anlar. Anna, diğer Venedikli kadınlarla birlikte içeri girer. Babasının esir olduğunu üzülen görür. II. Mehmet'e doğru döndüğü zaman onun Uberto olduğunu fark eder. Şaşkındır. II. Mehmet, Anna'ya yaklaşır, Erisso'yu ve Anna'nın erkek kardeşi olarak kendisine tanıtılan Calbo'yu serbest bırakır. II. Mehmet, savaşmak üzere gider, döndüğünde ise Anna'yı karısı olarak görmek istemektedir.

İKİNCİ PERDE

1. Sahne: Sultan Mehmet'in Çadırı

Osmanlı kadınları Anna'ya aşkına kendisini teslim etmesi gerektiğini anlatırlar. Aşk her zaman hayatın kendisi ve yaşam sevincidir. II. Mehmet gelir ve çadırda Anna'yla baş başa kalırlar. Aralarında düet boyunca II. Mehmet'in Anna'yı sevdiği, Anna'nınsa bir yanda ülkesi diğer yanda âşık olduğu adam nedeniyle tereddüt içinde olduğu anlaşılır. Askerler ve Selim gelir. Devam eden muharebelerde Türklerin zaferi henüz kesinleşmemiştir. II. Mehmet, ordunun başına geçer ve çarpışmaların olduğu yere doğru ilerler.

2. Sahne: Mezarlık

Erisso, karısının mezarı başındadır. Çaresiz ve bitiktir. Yanında Calbo vardır. Calbo, kaderinde ne varsa ona katlanacağını, hiçbir şeyden çekinmediğini belirtir. Anna, babası ile Calbo'ya yaklaşır ve ülkesi için sevdiği adamdan vazgeçmeye razıdır. Bu sözlerin ardından Calbo ile Erisso savaşmak üzere uzaklaşırlar.

3. Sahne: Kale Meydanı

Venedikli kadınlar ülkeleri için dua etmektedirler. Yaklaşan başka bir grup kadın artık her şeyin bittiğini ve II. Mehmet'in zaferinin netleştiğini söylerler. Anna da kaçmak zorundadır. Bu esnada sahne giren Türk askerlerine kendisini öldürmelerini söyler ve karşılıklarına geçer. İçeri II. Mehmet girer ve Anna onu görünce intihar eder.

3.4.4. II. MEHMET OPERASI'NIN DÜNYA PRÖMİYERİ

3 Aralık 1820 yılında Napoli'de bulunan Teatro di San Carlo'da ilk kez sahnelenmiştir.

Orkestra, Nicola Festa tarafından yönetilmiştir.

II. Mehmet rolü, Filippo Galli tarafından canlandırılmıştır. 1783 – 1853 yılları arasında yaşamış olan Galli, 1801 yılında kariyerine tenor olarak başlamış, daha sonra Bel Canto döneminin ünlü baslarından biri olmuştur. Rossini ile ilk kez, 1812 yılında L'Inganno Felice Operası'nda çalışmıştır.

Paolo Erisso rolünde Andrea Nozzari yer almıştır. İtalyan tenor 1775 – 1832 yılları arasında yaşamış ve Rossini'nin kendisi için yazdığı rollerle tanınmıştır. Rossini'nin 1815 yılında bestelediği Elisabetta Operası ile, birlikte çalışmaya başlamışlardır.

Rossini'nin eşi Isabella Colbran, Anna Erisso rolündedir. 1785 – 1845 yılları arasında yaşamış olan İspanyol soprano, 1822 yılında Rossini ile evlenmiştir. Elisabetta operasının başrolünü Rossini, Isabella Colbran için bestelemiştir.

Calbo rolü, İtalyan mezzosoprano Adelaide Comelli (1794 – 1874) tarafından canlandırılmıştır.

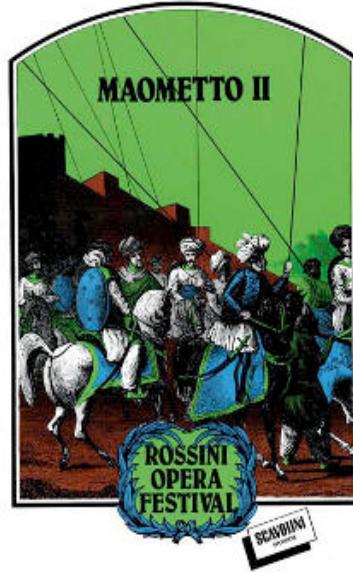
Condulmiero rolünde Rossini'nin eserlerindeki rollerle bütünleşen İtalyan tenor Giuseppe Ciccimarra yer almıştır. Döneminin eserlerinde yan rolleri en iyi seslendiren tenorlardan biri olarak tanınmıştır.

Selim rolü, tenor Gaetano Chizzola tarafından canlandırılmıştır.

3.4.5. ROSSINI OPERA FESTİVALİ VE II. MEHMET OPERASI'NIN SAHNELENMESİ

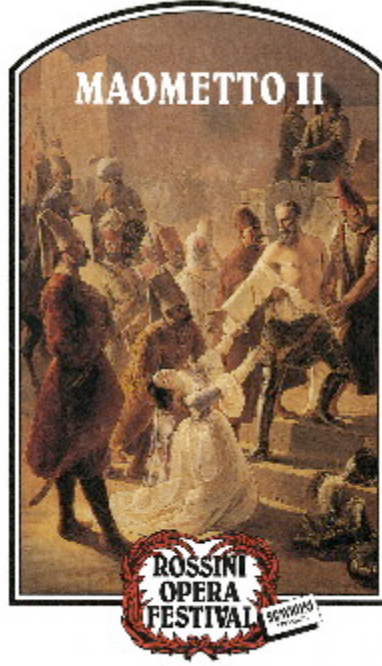
Rossini Opera Festivali, 1980 yılında Pesaro Belediye Meclisi tarafından organize edilmiştir. Rossini'nin doğum yeri olan Pesaro'da, her yıl Ağustos ayında düzenlenen festivalin amacı bestecinin ihmal edilen eserlerinin tekrar sahnelenmesi ve geniş izleyici kitlesine ulaşmasıdır.

İlk beş yıl Pesaro Belediye Meclisi'nin doğrudan kontrolü altındayken, 1985 yılında özerk bir yapıya sahip olmuştur. Nisan 1994'te festival, aynı isim altında vakıf haline dönüştürülmüştür. Bu yeni kurumsal yapının başkanı, Pesaro Belediye Başkanı olmuştur. Başkan, kurucu üyelerden oluşan kurulun aday göstermesiyle belirlenmiştir.

Resim 5: 6. Rossini Opera Festivali'nde II. Mehmet Operası'nın Afişi

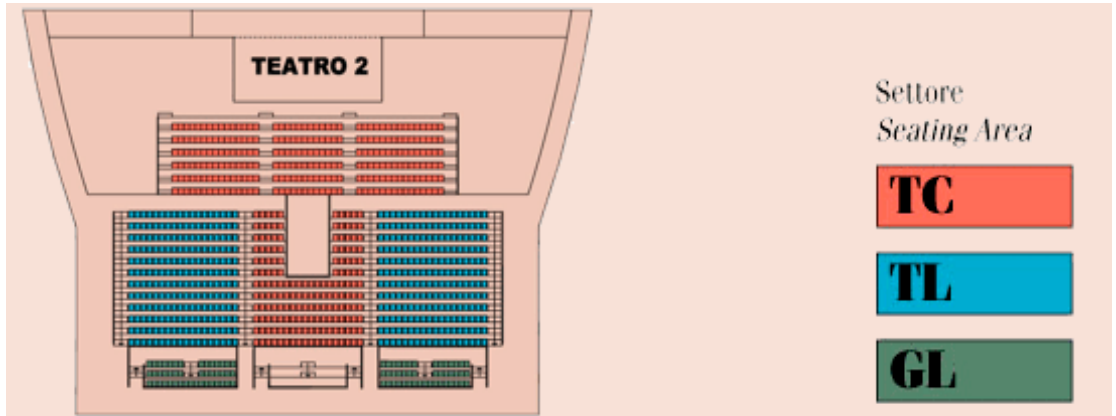
1985 yılında altıncısı gerçekleştirilen festivalde II. Mehmet Operası, ilk kez programa dâhil edilmiştir. 19, 21, 24, 26 Ağustos 1985 tarihlerinde Teatro Rossini'de sahnelenmiştir.

Resim 6: Rossini Opera Festivali 1993 Sezonunda II. Mehmet Operası'nın Afışı

Festivalin 1993 sezonunda 10, 13, 16, 20 Ağustos tarihlerinde Palafestival'de sahnelenmiştir.

2008 yılında 29. Rossini Opera Festivali kapsamında 12, 15, 18, 20, 23 Ağustos Adriatic Arena'da sahnelenmiştir.

Resim 7: Adriatic Arena, Tiyatro 2, Oturma Planı

2008 yılındaki festivalde sahnelenen II. Mehmet Operası'nın maliyeti toplamda 555.968 Euro'dur. Bu maliyetin ana kalemlerini kostüm tasarımı, sahne yapımı, diğer kiralamalar, sanatçıların ücretleri, yaratıcı ekibin ücretleri ekstra ücretler oluşturmaktadır.¹

29. Rossini Opera Festivali'nde sahnelenen temsil, Theater Bremen ile birlikte hazırlanmıştır. II. Mehmet Operası'nın orkestra şefi Gustav Kuhn, rejisörü Michael Hampe olmuştur. Alberto Andreis tarafından dekor ve Chiara Donato tarafından kostümler tasarlanmıştır.

Solistler

Maometto II Michele Pertusi

Paolo Erisso Francesco Meli

Anna Marina Rebeka

Calbo Daniela Barcellona / Hadar Halevy

Condulmiero Enrico Iviglia

Selimo Cosimo Panozzo

¹ Rossini Opera Festival. Maometto II – Rossini Opera Festival 2008 – Final Balance Sheet. 61121 Pesaro – Italia / Via Rossini, 24. 29.03.2011

3.4.6. II. MEHMET OPERASI'NIN AMERİKA PRÖMİYERİ

1988 yılında San Francisco'da bulunan War Memorial Opera House'da sahnelenmiştir. 17, 19, 25, 30 Eylül ve 6, 9 Ekim 1988 tarihlerinde oynanmıştır.

Orijinaline dil olarak bağlı kalınmış ve İtalyanca icra edilmiştir. Ancak, 2 perdelik opera 3 perde halinde sahneye konmuştur. İlk perde 4 sahne yerine 3 sahnedir. "Kilisenin Önü" olarak adlandırılan 3. sahne yer almamaktadır. İkinci perde Sultan Mehmet'in çadırında geçer. Üçüncü ve son perde mezarlıkta geçer ve Anna'nın ölümü ile sonlanır.

Solistler

Maometto II Simone Alaimo

Paolo Erisso Chris Merritt

Anna June Anderson

Calbo Marilyn Horne

Condulmiero Robert Tate

Selim Douglas Wunsch

Resim 8: II. Mehmet'in ordusuyla birlikte Negroponte'ye ayak basması.
War Memorial Opera House, 1988

Resim 9: Osmanlı kadınları, Anna'yı karşılamaya hazırlanıyorlar.
War Memorial Opera House, 1988

3.4.7. II. MEHMET OPERASI'NİN TÜRKİYE PRÖMİYERİ

İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin 1990-1991 sezonunda, 3 Kasım 1990 tarihinde Atatürk Kültür Merkezi'nde Türkiye prömiyeri yapılmıştır. Dünyada da 1820 ve 1823 tarihlerindeki performansları sayılmazsa, 1985 yılı Rossini Opera Festivali'nde ve 1988 yılı San Francisco'da bulunan War Memorial Opera House'da sahnelenmesinin ardından üçüncü kez icra edilmiştir.

Türkleri konu alan operaların daha sık sahnelenmesi gerektiğini belirten dönemin İstanbul Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürü ve Sanat Yönetmeni Mesut İktu, 3 Kasım 1990 tarihinde verdiği demeçte eserin önemini vurgulamıştır:

Her sezon, başta Türk operaları; Türkleri konu alan operalar; Batı'dan sevilen örnekler; gençlerimize ve çocuklarımıza yönelik eserler olmak üzere dört ana ilkeden hareketle repertuvarımızı saptamaktayız. Rossini'nin Türkleri konu alan II. Mehmet Operası da bu bağlamda sahnelenmekte, ayrıca bizi konu alan operaların sahnelenmesinde öncülük etmemiz gerektiğine inanıyorum. Özellikle de sahnelemede tiplerin doğru yapılması açısından. Bir de Batı'da yayımlanan önemli opera dergilerinde çıkan bültenlerimizde de II. Mehmet Operası'nın bulunması bir başka çağdaş ve evrensel görünümdür.¹

Sanat danışmanlığını Leyla Gencer'in yaptığı II. Mehmet Operası'nın Türkiye prömiyerinden önce Rossini Semineri düzenlenmiştir. II. Mehmet Operası'nın seçilmesindeki nedenler, Leyla Gencer'in Türkiye'ye gelişi ve Rossini Semineri hakkında Prof. Mesut İktu ile yapılan kişisel görüşme ekte yer almaktadır. 1990 yılı boyunca yoğun bir tempo ile çalışıldığını dile getiren Prof. Mesut İktu, 1990-1991 repertuarında II. Mehmet Operası'nın yer almasının ve Rossini Semineri ile birlikte gerçekleştirilmesinin Türk operası için çok büyük bir katkı olduğunu belirtmiştir.²

¹ "II. Mehmet Operası Sergileniyor," *Milliyet* [İstanbul] 3 Kasım 1990, 12.

² Prof. Mesut İktu, *Kişisel Görüşme*, 28 Nisan 2011.

Resim 10: Leyla Gencer, Rossini Semineri, 1990

Resim 11: Leyla Gencer ve Mesut İktu, İstanbul Devlet Opera ve Balesi, 1989

i. Reji Anlayışı

II. Mehmet Operası, 1820 yılındaki Napoli versiyonuna bağlı kalınarak sahnelenmiştir.

Eser, Müjde Turan tarafından Türkçeleştirilmiş ve bu haliyle oynanmıştır. Eserin Türkçe librettosu Ek 1'de yer almaktadır.

Dramatürji değişikliğine gidilmiştir. Eserin orijinali Anna'nın kendisini öldürmesiyle son bulur. Ancak, reji ekibi sonu değiştirmiştir. Anna yine intihar eder ama perde kapanmaz. Fatih Sultan Mehmet, Anna'nın ölümünün ardından ordusunu toplar ve yeni zaferler kazanmak için ayrılır.

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI
istanbul devlet opera ve balesi

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİN'DE

G. Rossini
II. MEHMET
Opera 2 perde

Orkestra Şefi :Selman Ada
Sahneye Koyan:Gürçll Çeliktaş
Dekor-Kostüm:Osman Şengezer
Koro Şefi :Yıldız Künutku
Işık:Ertekin Kulan
Metin:C. Della Valle
Türkçesi:MÜjde Turan
Sanat Danışmanı:Leyla Gencer(Devlet San.)
SANATÇILAR:Suat Arıkan,Süha Yıldız,
Gülgez Altındağ,Melek Çeliktaş,Nursel Öncül,
Zehra Yıldız,L.Trepel Çağlar,ŞebnemKartal,
Kurtuluş Demirperçin
3 Kasım Cumartesi saat 15.30(Promiyer)
(Türkiye'de ilk icrası)
8 KasımPerşembe saat 20.00 (Gala)
21 Kasım Çarşamba 20.00
1 Aralık Cumartesi saat 15.30

Biletler temelden iki hafta önce AKM gişelerinde
Sütlüce-Taksim Vakkoroma-Pangaltı
Gençler Mağazaları Bakırköy Bilgi Sanat Merkezi ve
Galleria-Ataköy danışma bürosunda satışta çıkmaktadır.
Gişe tel: 151 56 00 (7 hat) 254

Resim 12: II. Mehmet Operası Türkiye Prömiyeri Gazete İlanı

ii. Solistler, Koro ve Orkestra

Orkestra Şefi Selman ADA

Sahneye Koyan Gürçil ÇELİKTAŞ

Dekor – Kostüm Osman ŞENGEZER

Koro Şefi Yıldız KÜNUTKU

Işık Tasarım Ertekin KULAN

Türkçesi Müjde TURAN

Sanat Danışmanı Leyla GENCER

Solistler

Maometto II Suat ARIKAN

Paolo Erisso Süha YILDIZ

Anna Gülgez ALTINDAĞ / Melek ÇELİKTAŞ / Nursel ÖNCÜL / Zehra YILDIZ

Calbo L. Trepel ÇAĞLAR / Şebnem KARTAL

Condulmiero Kurtuluş DEMİRPERÇİN

Selim Kurtuluş DEMİRPERÇİN

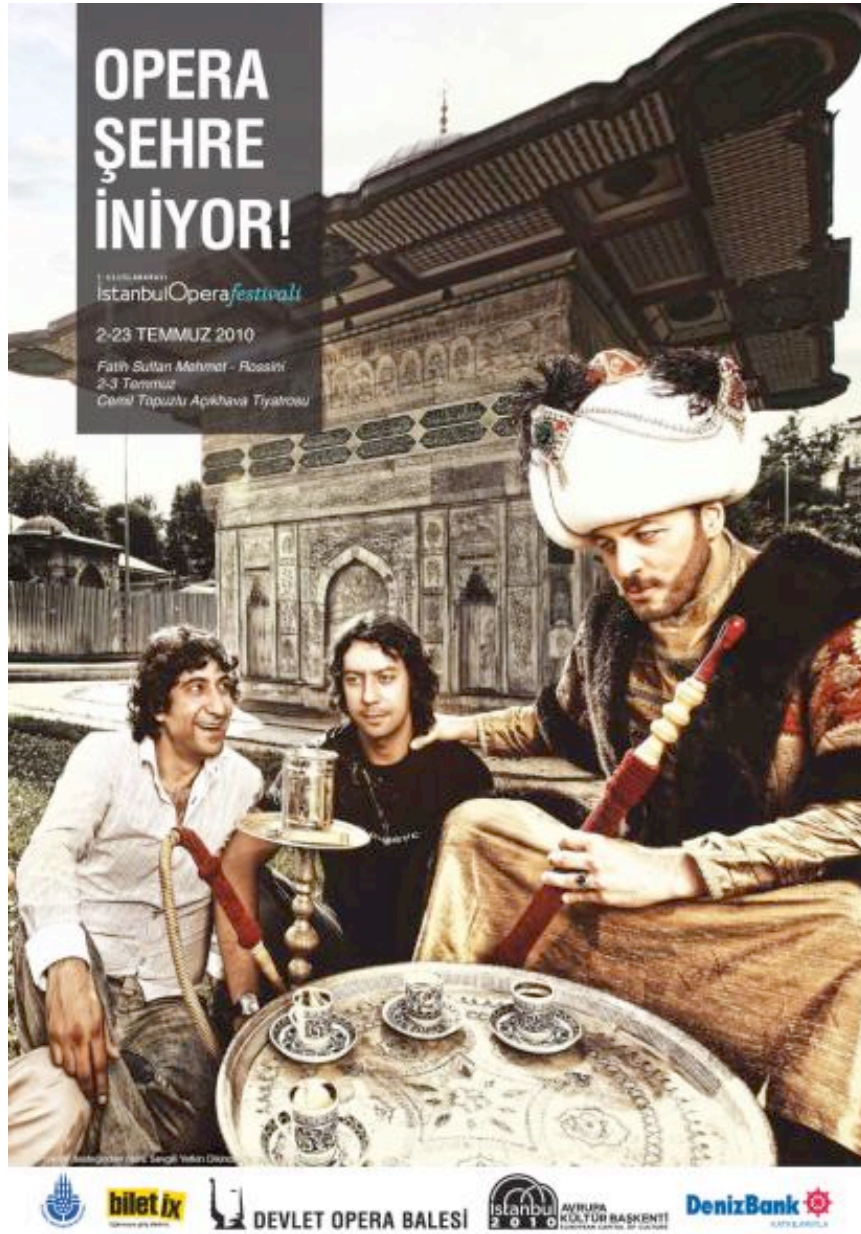
iii. Dekor – Kostüm

Osman Şengezer'in tasarladığı dekor, rejinin de talebiyle klasik ve soyut öğeleri aynı anda içinde barındırmıştı. Dekor tekti, ancak çok işlevli olması iç içe dönen çift sahne ile sağlanmıştı. Söz konusu sahne tipi Türkiye'de ilk kez kullanılmıştı. İç içe dönen çift sahenin kullanılması pratik ve akılcı bir çözümdür.¹

¹ Prof. Mesut İktu, Kişisel Görüşme, 28 Nisan 2011.

3.4.8. I. İSTANBUL ULUSLARARASI OPERA FESTİVALİ'NDE SAHNELENEN II. MEHMET OPERASI

2010 yılında ilki düzenlenen I. İstanbul Uluslararası Opera Festivali, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti projesi olarak gerçekleştirilmiştir. Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen festivalin açılışı, 2 Temmuz 2010 tarihinde II. Mehmet Operası ile olmuştur. 2-23 Temmuz 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen festivalde eser, 2-3 Temmuz tarihlerinde Cemil Topuzlu Açık Hava Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

Resim 13: Fatih Sultan Mehmet Operası'nın Afisi, 2010

i. Reji Anlayışı

Yekta Kara tarafından sahnelenen eserde Napoli versiyonuna bağlı kalınsa da çarpıcı değişiklikler bulunmaktadır. II. Mehmet, Türkiye prömiyerinde Gürçil Çeliktaş rejisinde Türkçe sahnelenmişti, Yekta Kara ise İtalyanca icra etmeyi tercih etmiştir.

Eserin orijinal adı (Maometto Secondo) İngilizce tanıtımlarda kullanılmıştır, ancak Türkçesi “Fatih Sultan Mehmet” Operası olarak değiştirilmiştir.

Eserin başlangıcında, Rossini'nin 1817 yılında La Scala'da prömiyerini gerçekleştirdiği “Hırsız Saksığan Operası”nın uvertürü kullanılmıştır.

Rossini'nin II. Mehmet Operası'nda konunun geçtiği yer Negroponte iken, festivalde sahnelenen eserde konu İstanbul'da geçmektedir. Konu, 1470'lerden 1453'lere taşınmış ve Negroponte Savaşı yerine İstanbul'un fethi ve Sultan Mehmet'in Bizans komutanının kızı Anna'ya âşık olması ele alınmıştır.

Esere katılan diğer bir yorum ise ilk perdede Mehter Takımının kullanılmasıdır.

Yekta Kara, izleyiciyi eserin başka bir yüzü ile buluşturmuştur. Grand opera olarak yorumladığı düşünölen eserde, Rossini'nin sınırları belirli çerçevesini genişletmiştir. Sahne, gerçek yaşam olmadığından, eser üzerinde yapılan değişiklikler, izleyici tarafından benimsendiği sürece rejinin yaratıcılığı kullanılabilir. ¹

ii. Solistler, Koro ve Orkestra

Orkestra Şefi Antonello ALLEMANDI

Orkestra Şef Yrd. Alessandro CEDRONE

Sahneye Koyan Yekta KARA

Dekor Christian FLOEREN

¹ Prof. Mesut İktu, Kişisel Görüşme, 28 Nisan 2011.

Kostüm	Şanda ZIPÇI
Koro Şefi	Gökçen KORAY
Işık Tasarım	Wolfgang ZOUBEK

Solistler

Maometto II	Istvan KOVACS
Anna	Otilia M. İPEK / Perihan N. ARTAN
Calbo	Nesrin GÖNÜLDAĞ / E. Tuğba TEKIŞİK
Paolo Erisso	Murat KARAHAN
Condulmiero	Osman Serkan BODUR / Ali Murat ERENGÜL
Selim	Ali Murat ERENGÜL / Osman Serkan BODUR

iii. Dekor – Kostüm

Dekor, ünlü Alman tasarımcı Christian Floeren tarafından tasarlanmıştır. Yekta Kara, Floeren ile 2008 yılında da beraber çalışmıştır. Bellini'nin "I Capuleti e I Montecchi" adlı operasının Atatürk Kültür Merkezi'ndeki temsilinde dekoru yine Floeren tasarlamıştır.

Cemil Topuzlu Açık Hava Tiyatrosu'nun taş olan fonu II. Mehmet Operası'na uyum sağlarken, Floeren alçak bir platform kurmuştur.

Kostümler ise Şanda Zıpçı tarafından tasarlanmıştır.

SONUÇ

Hem plastik hem de sahne sanatlarının dallarından yararlanarak icra edilen ve Richard Wagner'in tanımıyla "sanatların bileşimi" olan opera sanatı, 16. yüzyılın sonlarında ortaya çıkarak günümüze kadar ulaşmıştır. Opera sanatı, ülkemize 18. yüzyılda Osmanlı Dönemi'nde padişah III. Selim tahttayken ulaşmıştır. Yabancı besteciler, henüz ülkemizde opera sanatının ne olduğu bilinmezken, eserlerine Türkleri konu etmişlerdir.

Türkleri konu alan opera eserlerinde, Türkler katı ve acımasız gösterilse de eserin bitiminde merhametli ve yüce gönüllü oldukları vurgulanmıştır. Genelde Türk karakterleri mutlu sona ulaşamamaktadır. Bunun nedeni, eserlerde Türk karakterlerinin yabancı karakterlere aşık olmaları sonucunda gelenek, din gibi farklılıklar yüzünden kavuşmalarının imkansız olmasıdır. Özellikle Osmanlı padişahlarının konu edildiği eserlerde padişah, ilk başta aşık olduğu kadını elde etmek için acımasızca davranışlar sergilemektedir. Ancak, en sonunda sevdiği kadının mutlu olmasını, kendi mutsuzluğuna tercih ederek bağışlayıcı bir rol üstlenir.

Sahne sanatlarının her dalında olduğu gibi opera sanatında da tarihsel gerçeklere birebir bağlı kalınmamıştır. Bazı opera eserlerinin librettolarında konunun geçtiği dönem, tarihsel süreçte de bulabildiğimiz olaylarla ilintilidir.

Cesare della Valle tarafından librettosu hazırlanan ve G. Rossini tarafından bestelenen II. Mehmet Operası da tarihsel süreç incelenerek yazılmıştır. II. Mehmet Operası'nda, 16 Temmuz 1470'de Osmanlı topraklarına katılan Negroponte'nin (Eğriboz Adası), Fatih Sultan Mehmet tarafından kuşatılması ele alınmıştır. Eserde, olayın yaşandığı zaman ve mekan, tarihi olaya uygun olsa da konunun içeriğinde geçen aşk hikayesi gerçek değildir.

Fatih Sultan Mehmet, II. Mehmet Operası'nın ilk perdesinde, ordusuyla birlikte Venedikli komutan Erisso'nun yönetimindeki Negroponte'yi kuşatmaya gelmiştir. Negroponte halkı, Erisso ve ordusu panik halindedir. Erisso'nun kızı Anna bir

yandan savaş endişesini taşımakta diğer yandan da aşık olduğu Uberto'yu düşünmektedir. Eserin ilk perdesinin son sahnesinde II. Mehmet ve ordusu, Erisso ve subay Calbo'yu esir almışlardır. Anna, II. Mehmet ile bu sahnede karşılaşır ve II. Mehmet'in Uberto olduğunu anlar. II. Mehmet, esir aldığı Erisso ve Calbo'yu, Anna'yı görünce serbest bırakır ve burada sevgisi uğruna gösterdiği bağışlayıcı karakter ortaya çıkar.

Eserin ikinci perdesinde, II. Mehmet, Anna ile evlenmek istemektedir. Ancak, Anna topraklarını işgal eden ve kendisini kandıran II. Mehmet'i, aşık olmasına rağmen istemez. II. Mehmet'i reddetmesindeki önemli nedenlerden biri de Negroponte halkının ve babasının, II. Mehmet'i acımasız olarak nitelendirmeleri ve onunla beraber olmasının babasına ihanet olacağını düşünmesidir. Eserin sonunda, Anna intihar eder.

II. Mehmet Operası, çalışmanın üçüncü bölümünde detaylandırılan sahneleme süreçlerinde, dünyada farklı rejî anlayışları ile oynanmıştır. Amerika prömiyerinde iki perdelik opera, üç perdeye çıkarılmıştır. Türkiye prömiyerinde, Fatih Sultan Mehmet karakterinin yeni zaferlere doğru yola çıkmasıyla eser sonlandırılmıştır. I. İstanbul Uluslararası Opera Festivali'nde konunun geçtiği yer ve tarih, İstanbul ve 1453 olarak değiştirilmiştir.

Bütün farklı rejî anlayışlarına rağmen karakterler değiştirilmemiştir. Eser, rejisörler tarafından revize edilse de karakter özellikleri ve konu aynı kalmıştır.

Türkleri konu alan eserlerin yazılması, her ne kadar eserlerde gerçekte bağlantısı olmayan olaylar işlense de Türklerin karakterleri hakkında yabancılara bilgi vermektedir. Eserlerde yer alan Türk karakterleri genellikle acımasız gösterilirse, Türkler hakkındaki izlenim de o yönde olacaktır. Ancak, eserlerde ele alınan Türk karakterleri, özellikle Osmanlı padişahları, güçlü, merhametli ve bağışlayıcıdır.

Rossini de Cesare della Valle'nin librettosu ile bestelediği II. Mehmet Operası'nda, Fatih Sultan Mehmet'i tarihteki karakteri gibi güçlü ve bağışlayıcı olarak ele almıştır. Fatih Sultan Mehmet'in konu olduğu en önemli opera eseri olan II. Mehmet Operası, 1820'den günümüze kadar ulaşmış ve dünyada sahnelenmeye devam eden önemli bir yapıttır.

Bir ülkenin, diğer ülkelerde iz bırakabilmesinin en önemli yolu sanat eserleridir. Sanat eserleri, kalıcıdır ve sürekli gündemdedir. Ancak, bir ülkeyi, başka bir ülke eserlerine konu ediyorsa risk taşır. Yanlış tanımlamalar sonucunda bırakılacak izlenim, eserlere konu olan ülkeye zarar getirebilir. Opera eserlerinde de yanlış karakter analizleri yapılsaydı, Türkleri konu alan operalarda geçmişteki savaşlar nedeniyle Avrupa'da "barbar Türkler" olarak bilinen imaj güçlenerek devam ederdi. Ancak, eserlerde Türklerin iyi karakter özelliklerine sahip olmaları, en azından opera seyircisi gözünde yanlış bilinen Türk imajını kırmış ya da zaten iyi bilinen Türk imajı pekiştirmiştir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Altar, Cevad Memduh. *Opera Tarihi*. 1. baskı, 4 cilt. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2000.

Altar, Cevad Memduh. *Opera Tarihi*. 2. baskı, 4 cilt. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2000.

Altar, Cevad Memduh. *Opera Tarihi*. 3. baskı, 4 cilt. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2001.

Altar, Cevad Memduh. *Opera Tarihi*. 4. baskı, 4 cilt. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2001.

And, Metin. *Türkiye’de İtalyan Sahnesi İtalyan Sahnesinde Türkiye*. İstanbul: Metis Yayınları, 1989.

Aracı, Emre. *Naum Tiyatrosu 19. Yüzyıl İstanbulu’nun İtalyan Operası*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.

Attali, Jacques. *Gürültüden Müziğe*. Çev. Gülüş Gülcügil Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2005.

Batta, András, ed. *Opera*. Königswinter: Tandem Verlag GmbH, 2009.

Burrows, John, ed. *Classical Music*. London: Dorling Kindersly Limited, 2005.

Edwards, H. Sutherland. *The Life Of Rossini*. London: Hurst and Blackett, 1869.

Fubini, Enrico. *Müzikte Estetik*. Çev. Fırat Genç. Ankara: Dost Kitabevi, 2006.

Gazimihal, Mahmut Ragıp. *55 Opera*. İstanbul: Maarif Basımevi, 1957.

İlyasoğlu, Evin. *Zaman İçinde Müzik*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2009.

Konur, Tahsin. *Devlet – Tiyatro İlişkisi*. Ankara: Dost Kitabevi, 2001.

Say, Ahmet. *Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır?*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2010.

Sarti, Roland. *Italy: A Reference Guide from the Renaissance to the Present*. New York: Facts On File, 2004.

Selanik, Cavidan. *Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni*. Ankara: Doruk Yayımcılık, 1996.

Sevengil, Refik Ahmet. *Opera San'atı İle İlk Temaslarımız*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.

Yener, Faruk. *Müzik Kılavuzu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Yener, Faruk. *Ünlü Operalar*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1958.

Yener, Faruk. *100 Opera*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1964.

ANSİKLOPEDİLER

“Mehmed II (Fatih).” *AnaBritannica*. 15. basım. Cilt 22. 1994.

“Mehmed II Fatih”. *Büyük Lugat ve Ansiklopedi*. Sekizinci Cilt. 1973.

DERGİLER VE GAZETELER

Yener, Faruk. “Türklerde Opera-Operada Türkler.” *Milliyet Sanat Dergisi*. 27 Kasım 1978: 7-9.

“II. Mehmet Operası Sergileniyor,” *Milliyet* [İstanbul] 3 Kasım 1990,12.

ELEKTRONİK BELGELER

Prod'homme J.-G., and Theodore Baker. “Rossini and His Works in France.” *The Musical Quarterly*. 17.1. (1931): 28pp. 20 November 2010. <<http://www.jstor.org/stable/738643>>

Stanford University Page. Stanford University. 12 Ocak 2011. <<http://opera.stanford.edu/Rossini/>>

Yıldız, Evren. “Dönemleri ve Bestecileriyle Klasik Müziğin Gelişim Süreci,” *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatları Fakültesi Dergisi* 2 (2000): 12s., 20 Aralık 2010 <<http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsfed/article/view/3089>>

TEZ

İktü, Nazlı. “Opera’da Türkler (Opera’da Türkleri Konu Alan Bestecilerin Eserlerinin İncelenmesi, Özellikle G. Rossini’nin Türkleri Konu Alan Operalarının İncelenmesi)”, Ocak 1997, TC Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sahne Sanatları Anasanat Dalı Opera Programı

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Web: http://2.bp.blogspot.com/_vD2kgow4TMA/TDrI1AU5kcl/AAAAAAAAAn4/hDz0FRFzuDQ/s1600/naum+tiy..jpg

Web: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b7722116z/f33.item>

Web: <http://www.nationalgallery.org.uk/paintings/attributed-to-gentile-bellini-the-sultan-mehmet-ii>

Web: http://www.teatrolafenice.it/public/libretti/52_9080maomcompleto.pdf

Web: <http://www.rossinoperafestival.it/en/3/photo-gallery/programmes/programmes-1985.html>

Web: <http://www.rossinoperafestival.it/en/3/photo-gallery/programmes/programmes-1993.html>

Web: http://archive.sfopera.com/qry12Webpicspop.asp?x_OperaID=476&z_OperaID=%3D%2C%2C

Web: <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/>

Web: http://3.bp.blogspot.com/_hLU5i7inegU/TE3-AE2ftkl/AAAAAAACvo/TOES4aQeLm0/s1600/opera01.jpg

GÖRÜŞMELER

İktu, Mesut. Kişisel Görüşme. 28 Nisan 2011.

RESİMLER

İktu, Mesut. Mesut İktu Kişisel Arşivi. 28 Nisan 2011. (Resim 10 ve Resim 11)

YARARLANILAN KURUM VE KURULUŞLAR

Rossini Opera Festival. *Maometto II – Rossini Opera Festival 2008 – Final Balance Sheet*. 61121 Pesaro – Italia / Via Rossini, 24. (Posta ile gönderim, 29.03.2011)

Rossini Opera Festival. *Archivo Tecnico 2008-CD.256-Maometto II PR.71*. 61121 Pesaro – Italia / Via Rossini, 24. (Posta ile gönderim, 29.03.2011)

EK 1

G. ROSSINI

II. MEHMET

LİBRETTO

OPERA 2 PERDE

Metin: C. Della Valle

Türkçesi: Müjde Turan

I. PERDE

I. SAHNE

İTALYAN ASKERLERİ KOROSU

Bir işaretinle bak Erisso toplandılar.
Geldiler işte bak senin askerin de
Ya sen suskun ve duymuyorsun
Bu karanlık düşünceler taş kesilmişler karşında
Tanrımsın sen ah Eğriboz!
Bu kader ne olacaktır
Bilinmez ki yolun sonu ne olur
Kaderimiz ne olur

ERISSO

Kuşattılar bile ey kahramanlar,
O padişahdır, eşsiz bir kahramandır
Her taraftan surları sardılar hep dört yanı
Saymalıyız günleri yitirmeden ümitleri
Birlik olalım
Nedir kader bilinmez?
Soldu güzel ümitler bitti kalplerde
Sarsıldı surlar topların atışıyla
Zalim savaşçılar
Bu katı zafer herkesi ezer
Masum halka bir keder
Sultan Mehmet!
Tehditle ateşle... Ölümle!
Kapanmazsa surlar korku sarar
Tehlike, tehlike var
Evet, hep o tehlike...
Tek arzum vardır!
Bir öneri cesurca,
Çözüm yolu olursa
Konuşmalı özgürce
Her düşüncede
Benim saygım sonsuz
Bu bir kanundur.

ERKEK KORO

Cevap veren işte bak, cesur bu Condulmiero
Öğüt verir bize,
Tehlike sezen sesiyle

CONDULMIERO

Umutlar biterse cesaret olur boş hayal
Ve bu kutsal bir öğüttür
Korkmak bize haramdır.
Çılgın değil, yürekle git

Korkmadan ölüme
Bırak artık tasayı sen
Cesaretimizi bölen
Kılıcını kuşanmış
Benim ilk can veren, ben...
Canını ilk veren.

CALBO

Neler dedin sen?
Gücün en büyüğü öğütsel kılıçtır
Yok, korkma, cesaret, yok olsun ihanet
Savaşla dolar hep mezarlar, cesetle...
Binlerce askerin külü ve kemiği...
Savaşmadan ölüm haramdır.

ERISSO

Cesaret veriyor senin bu sözlerin bize.
Kıyırdar yürekler sebat ve kibirle.

CALBO

Kalpler dolar her an sebat ve kibirle

CONDULMIERO

Savaş sen kibirle

ERISSO

Savaşla git ölüme...
Savaşın!

CONDULMIERO

Ölüm var.

KORO

Savaşın, ölüm var. Savaşın! Ölüm var, savaşın.

CALBO

Ölüm var

Dolar mezarlar da bütün cesetlerle.

ERISSO

Ateş saçan çöküşe

Dolar mezarlar da bütün cesetlerle

CONDULMIERO

Ölüm var. Dolar mezarlar da bütün cesetlerle

CALBO VE ERISSO

Ölüm bize haramdır

Savaşmadan

Ölüm bize haramdır

Bütün mezarlar

Örtülsün külle kemikle

Kül ve kemik dolsun.

CONDULMIERO

Ölüm bize savaşmadan haram olur.

Ölüm bize bak haramdır

Evet, evet. Mezarlar örtülsün külle, kemikle.

Kül ve kemikle dolsun.

KORO

Savaş sen, ölüm var

Savaş sen.

Ölüm var. Savaş sen

Bütün mezarlar örtülsün külle kemik,

Külle kemikle
Külle kemikle dolsun

ERISSO

Yeter artık anladım yiğitler,
Sadık vatandaşlarım, savaşçılar!
Sizden duyduğum sözler bana cesaret verir
İçimdeki his bunu kanıtlar
And içelim bayrağa, bu vatana...
Silahla, en son damlasına kanımızın
Biz döğüşelim burada
İki yoldan biri, felaket, ölümdür
Şüphe yoktur
Çaresi bunun savaştır.

CALBO-ERISSO

CONDULMIERO VE KORO

Andımız bayrağa boyansın kanla
Düşmanın, düşmanın bütün kanıyla

ERISSO

Eğriboz daima bir mezardır.
Abidedir o hep abide

KORO

Yemin ettik. Eğriboz daima bir mezardır.
Abidedir o hep abide

ERISSO VE KORO

Eğriboz hep mezardır bize
O abidedir hep abide

CALBO

Eğriboz hep mezardır bize, askerlere.

ERISSO VE CONDULMIERO

Eğriboz hep bize.

O abide, o abide

Abide o abide...

II. SAHNE

ANNA'NIN KAVATİNİ

ANNA

Ah! Çaresiz çarpar ah şu kalbim
Çağırıyor sessizce kutsal görev
Ruhum huzursuz, kederle doluyum
Gördüğüm babam benim
Benim babam.
Tehlike bir an yok olursa
Aşk dolar kalbe gizlice
Sarsılır şu kalbim derin acıyla
Çarpar, çarpar yüreğim sonsuz aşkla
Durmadan acıyla çarpar kalbim
Çarpar durmadan.
Ve korku susarsa birden
Aşk dolar sessiz kalbe
Ah! Çaresiz çarpar ah şu kalbim
Dalgalanır o aşkla...
Korku susarsa bir an için
Aşk dolar gizlice kalbe
Dalgalansa yüreğimde
Her an aşkla o
Her an aşkla kalbim.

RECITATIVO

ANNA

Aman Tanrım!

ERISSO

Ah! Kızım...

ANNA

Gördüğüm ne baba?
Hangi nedenle,
Gecenin bu vaktinde seni üzen olay ne?

ERISSO

Bir tehlike var!

ANNA

Bir tehlike mi? Eyvah!

ERISSO

Yaklaş ve dinle bak
Çok umutsuzca büyük saldırıya
Düşmanlar yaklaşmakta
Ben korkuyorum Anna senin için
Şimdiye dek ben senin faziletin, masumiyetin için
Her şeyimle, yanındaydım
Ölüm her an yakındır ikimize...
Her an kılıçla son bulur hayatım.

ANNA

Yazık, bana ne dedin!

ERISSO

Görevim korumaktır seni her yerde
Anna sen beni dinle
Bir başkası var
Seni aşkla seven
Ona emanet ettim seni
Şayet ben ölürsem.

ANNA

Ah! Baba...

ERISSO

Bana güvenebilirsin
O Calbo!
Çok uzun zamandır sever,
İstedi o benden seni
Evlenmek için

ANNA

Yeter!

ERISSO

Faziletlidir, layık bir eştir.
Yoktur ondan başkası kızım
Haydi gel mabede
Orada kutsal külleri var annenin
Tanrı önünde evlendireyim güven
Ve korkular bitsin artık, bu tek umuttur.

CALBO

Duyduğum ne?

ANNA

Yok oldum ben de.

ERISSO

Neden suskunsun?

CALBO

Anna... Suskunsun,
Şaşkınlığınsa okunuyor yüzünden
Kalbini sen kapattın babana o tek dostuna.
Israr edersen bu durumda kalmayı
Düşüncelerin özgürce olsun
Göreceksin ilk beni
Korunman tek düşüncemdir.

ERISSO

Gördüğüm ne kızım, ağlıyorsun?
Ne zalim bir şüphe uyandı bende.

ANNA

Yok bu mümkün değil,
Susamam artık!
Aldatmam imkansız sizi, ikinizi birden
Beni yakan bir ateş.

ERISSO

Bu sözlerin utançtır.

ANNA

Hain mi? Hayır! Bu büyük aşktır
İlk aşkım benim.

ERISSO

Söyle kimdir? Anlat sen!

ANNA

O Midilli beyidir. Cesur Uberto!

ERISSO

Uberto? Nerde tanıdın onu?

ANNA

Venedik'e gittiğinde kuşatmaya
Dönmeğe altınla, silahla
Bıraktın beni burada
Korent şehrinde yalnız...

ERISSO

Eyvah! Duyduğum ne? Devam et.

ANNA

Eyvah!

ERISSO

Benimle Venedik'e gelen kişi Uberto'dur.
Ve orda kaldı
Sana ben dönene dek...

ANNA

Mahvoldum
Gerçek mi bunlar?
Demek onu
Unutmalı, silmeliyim bu ismi.

ERISSO

Kimdir bilmem...
Bir yalancı şüphesiz.

TERZETTINNO

ANNA-CALBO-ERISSO

Eyvah! Ne yıldırım
Bu ne uğursuz!
Bana ölümdür
Ah! Bu korkunç haber öldürür bizi
Bu korkunç haber...

ANNA

Aldanan kalbimle öğrendim ihaneti ben
Gözyaşı sardı beni
Kalbim doldu elem ve kederle
Ve bakışlarımı da utancıyla ben
Yüzümü çevirmem ben
Babama bakamam...
Ah! Zavallı ben...
Yalnız utanç, utanç utançla
Yüzüm yok bakmaya
Babama ben
Baba, babama...

ERISSO

Aldatılan kalbimle öğrendim ihaneti
İntikam doldu kalbim
Öfke ve kederle...
Utancınla sen zavallısın hep
Dikkat et babanın hiddetine
Utanç doldu her yanım
Gerçek ihanet!
Utançla yok olsun gözlerin
Kan bana
Bakma babana, bakma sen
Bakma sen babana...

ANNA

Utanç dolu, çok zavalliyim.
Yalnız, yalnız, yalnız, utançla...
Yüzüm yok bakmaya
Utançla ben babama bakmaya,
Babama, babama,
Baba...

CALBO

Aldatılan kalbim
Öğrendim ihaneti
İntikam doldu kalbim
Öfke ve hüznle...
Utancınla sen
Utancınla sen zavallı
Bakma artık babana
Babana...

ERISSO

Bu aşk sana haramdır
Bu sevgiyi unut sen
Şeref için bu şarttır

ANNA

Kızın mıyım ben hala?
Kopar beni içinden bu sevgiyi hemen...

KORO (Dışarıdan)

Ah!

III. SAHNE

(Top sesi)

KADIN KORO (VENEDİKLİLER)

Vah sana!
Zavallı bakışların nerde?
Belirsiz bir merhamet sorar
Belirsiz bir merhamet...
Bir merhamet
Silahların sesi,
Topların ateşi
Titretiyor hepsi sarsar kalbi.

ANNA

Dostlar!
Akan bu yaş ne?
Ne oldu ne? Haydi cevap ver!
Olan ne?

KADIN KORO

Kaleye geçit veren alçak ve haindir
Her tarafı sardı yangın ve ölüm
Ah! Ölüm ve ölümler...

PREGHIERA

ANNA

Ey Tanrım!
Bu tehlikeyle çaresizim
Boş kalan şu yüreğimle
Ağlamak, inlemek, yalvarmak sana
Tanrım!
Hep senden... merhamet arzum bu benim
Merhamet istemek, arzum bu...

Sen affet!

KADIN KORO

Ulu Tanrım bu tehlikeyle
Ah! Tanrım...
Yalvarmak, istemektir arzum
Merhamet istemek, merhamet
Merhamet iste, merhamet

ANNA

Çaresizim boş kalan bu yüreğimle
Ağlamak, inlemek, istemek
Merhamet istemektir
Ah! Tanrım!
Merhamet istemek arzum benim
Merhamet...

TERZETTO

ANNA

Ah! Baba...

ERISSO

Ah, kızım!

ANNA

Gel sarıl bana döndün sen
Söyle?

ERISSO

Yaşam haram, yok oldu her şey
Zalim ihanet, çaldı her şeyi bizden
Surlarda düşmanlar var
Çok şükür Tanrım

Sandığım gibi casus korkusuyla
Korkan Padişah Mehmet
Kesti ateşi
Ve zafer için şafak vaktini bekler o...
Kahramanlar!
Surlara siz!

ANNA

Ah! Babacığım! Gitme kal, dinle bak...

ERISSO

Ah! Hiç sözüm yok. Konuşmam ben
Elveda yavrum
Git haydi ah! Bırak sen
Uçuyorum ben görevimin sesiyle
Kutsal görev
Kutsal görevdir
Aldatılan gözyaşıyla
Vatan asla ıslatılmaz
Gözyaşıyla aldanmaz
Olmaz vatan asla ıslanmaz
Olmaz vatan ıslanmaz
Aldanmaz ah! Vatan...
Islanmaz...

ANNA

Ah! Baba...
Derin bir acıyla bu halde gidiyorsun
Sen terk edip hemen
Beni bırakma! Yalnızım ben...
Terk etme asla
Sana bu fikri veren kim?
İlham meleğin zalim
Sana fikir veren zalim
O bir zalim

O sana fikri veren zalim ilham meleğın

Zalim o! Zalim, zalim...

Bir zalim

Hep seninle...

ERISSO

Burada kal!

Gelmek yasak babanla.

ANNA

Gelmem neden yasaktır?

ERISSO

Bölük bölük yiğitler, kaleye gidecekler.

KADIN KORO (VENEDİKLİLER)

Bu bir kuraldır.

ERISSO

Savaş kutsal bir görevdir.

Bize o bir ödevdir

Savaş kutsal bir görev.

Ah! Bize o, bir ödev

Savaş kutsal görev, ödev

Savaş kutsaldır ah! Kutsal...

ANNA VE KADIN KORO

Söner ümit bir anda

Bize kalan kederdir

Gurur ve dehşet

CALBO

Gözyaşlarım dinmedi
Ey Tanrım!
Merhamet et sen.
Saplansın gücün korkuya
Bize merhamet et sen.
Tanrım! Bize merhamet et.

ANNA

İşte surların orda
Bekler ölüm savaşta...
Ölülerin kanı
Set olur yüreklerde senin askerlerine
Onlarda yaşar örnekler
Tarih dolar şanla
Dolar şanla,
Ah! Baba! Beni dinle sen...

CALBO

Saplansın güç korkuya
Bize merhamet et...

KADIN KORO

Merhamet!

ERISSO

Kalbim sizle titriyor
Bilin bu zalim
Onda büyük suç olur merhamet

CALBO

Gözyaşlarım dinmedi
Ey Tanrım... Bize ışık saç
Saplansın gücün korkuya
Kalbin dolsun hep merhamet

ANNA

Baba beni dinle sen!
İşte zalim kader de
Bizi bekler tehlike de
Sen merhamet et bize
Sen merhamet et.

ERISSO

Boştur bu gözyaşları
Kadere boyun eğin
Sadakatle dinleyin
Zamansız merhamet
Dolar sizinle her yer şarla, şerefle dolar
Dolar, dolar
Merhamet imkansızdır
Sen bizi kurtar.

KADIN KORO

Acı, acı, acı

ANNA VE CALBO

Sen bizi kurtar
Kurtar bizi...

ERISSO

Kim bana bir ögüt verirse
Bir ögüt verirse,
Bir ögüt verecekse
Bir ögüt verecekse bana...
Askerler, haydi, elveda!..

ANNA

Ah! Baba, ah! Babacığım...
Ah! Sen beni düşmanlarla böyle terk etme!

ERISSO

Ah! Yavrum ah!
Al hançeri!
Mirastır cesaret, atandan sana
Senin bu zor gününde
Git, koş hemen mabede ve
Git yakar Tanrıya
Uzak dursun düşmandan kızım.

ANNA

Devam et!

ERISSO

Elveda...

ANNA

Anlıyorum seni ben
Göreceksin kızını
Ataların kanında
Düşman eli bana uzanmaz
Ona karşı gelecek
Bu güçle sıkılmış yumruğum

Kalbimi deiecek, deiecektir.

CALBO

Bu pek zalim kaderle

ERISSO

Ne zalim bir kader bu!

KORO

Ölüm saçan tabloyu

CALBO

Kalbim paręa paręa sinemde

ANNA

Ne zalim bir kader bu

KORO

Bir hayretle inlemek

Hayranlık ve ızdırapla yok oldu kalbim

Yok oldu kalbim

Duydum...

CALBO

Kalbim benim paręa paręa sinemde

Kalbim sızlıyor.

IV. SAHNE

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Bütün her taraf sel oldu, akan kanla
Şehrin her yanı
Demirle, ateşle be kana boyandı
Şehrin her yanı
Dünyaya bu savaş örnek olacak
Yenmek imkansızdır şerefimizi
Karşı koymak tehlike bu kör hiddetle
Bu kör hiddetle,
Şehir hep harap
Yenmek imkansızdır şerefimizi
Karşı koymak tehlike
Bu kör hiddete
Karşı koymak olmaz
Bu kör hiddete
Olmaz, olmaz bu hiddet
Bu kör hiddet, bu hiddet
Hiddet...

ARIA

II. MEHMET

Askerlerim, askerler!
Güzel bir gün bu
Benim cesur askerlerim
Sultan Mehmet buradadır
Sevinç sizi bekler
Ey eşsiz savaşçılar! Gelin, gelin!
Sizi bekler sevinç sizi
Dolar neşeyle kalpler sevinçle
Zafer, zafer bizim
Neşe dolar, neşe dolar
Neşe, ah! Zafer...
Zafer...

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Dünyanın hakimi, zaferin ebedi
Ebedi zaferin, ebedi zaferindir
Ebedi zaferin.

II. MEHMET

Her düşmanı, düşmanı yenerim ben
Sarsacak dünyayı gücüm
Bütün kumandanları yeneceğim
Sarsar dünyayı adım
Koşarım zaferlere ben
Dünyayı sarsarım
Ve sizinle...
Ve sizinle koşarım zafere
Ve sizinle hep ben koşarım zafere
Ve sizle zafere ben koşarım durmam.
Sonsuzdur o...

KORO

Yaşa, ebedi
Dünyanın hakimi, zaferin ebedi
Ebedi ebedi, ebedi...
Sonsuzdur o...

II. MEHMET

Zafer tamamlanmadı, yapacak çok şey var
Bölüğünle sen Ahmed,
Git haydi fethetmeye kaleyi!
Kalenin doğusudur en zayıf yeri
Benimse diğer askerlerle kalmam gerek
Bu şehrin merkezinde...
Ne olur, ne olmaz tedbir gerek
Kaçan düşmana karşı Ömer pusuda
İntikam hisleriyle

Çok çabuk koşan binlerce okçuyla
Hazır nişana, başarırlar elbette.

SELİM

Sultanım!
Eğriboz'un bütün yolları aşına size...
Hayırdır?
Bu bu bir sezgi mi, daha evvel geldiniz mi?

II. MEHMET

Fethini hazırlarken Mora'nın
Padişah babam aklına hep koymuştu
Tüm deniz kıyısını
Keşfetmeye yolladı güvendiklerini
Güvendiklerinin arasındaydım onların ben de
Ve Mora... Ve Eğriboz,
Ve Korent'i ben gördüm. Ah!

SELİM

İç çektin sen

II. MEHMET

İç çektim ben anarken Korent'i

SELİM

Belki!

II. MEHMET

Geçti...
Bu ne gürültü, duyduğum ne?

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Sultan zafer seninle
Haberciyiz sana
Düşman orda yenildi
Sultan zafer seninle
Düşmanlarındır yenilgi her zaman
Ve çalı çırpı gibi bütün kumandanlar
Titriyorlar öfkeyle

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Cesur Ömer hayatta
Ulaşacak sana cesur Ömer
Ulaşacak o hemen sana
Ulaşacak sana...
Yiğit Ömer hayatta
Gelmek için sana
Yiğit Ömer hayatta, ulaşacak sana.
Yiğit Ömer hayatta, o hemen sana
Ulaşacak sana...

II. MEHMET

Yaklaşın cesur askerler!
Yakından görmek sizi, bu bana kismetmiş
Venedik'in ünü, şan ve şerefi sizle yaşar hep
Surların etrafında sessizce beklemekte askerlerim
Onbinlerce ölmekte...
Tamamdır göreviniz, benimki başlıyor
Size vermek istediğim korkunç bir misal
Düşünen olursa bak kurtulmayı,
Şunu iyi bilsin!
Yetmez yerlere
Akıtmak kanı
Dinleyin!
Öfkemiz mutlak bilin ki korkunç olur!

ERISSO

Bize son sözlerin bir kanıttır
Konuşan Sultan Mehmet
Cevabı dinle, karşındaki Erisso.

II. MEHMET

Erisso!..
Tanrım! Yoksa sen vali miydin bir zamanlar Korent'te?

ERISSO

İşte o benim, hem Korent'teydim hem Eğriboz'da...
Hiddetin seni çektiği yerde
Ben yaşadıkça, her an göreceksin
Korkusuzca karşında
Vız gelir ölüm bana
Yok olursam ben eğer
Bizleri korkutamaz en büyük vahşet bile
Halkım hep benim gibi içten inançla
Tam bir örnektir dünyaya

II. MEHMET

Tamam sakin ol Erisso!
Babasın sen...

ERISSO

Ne dedin ve nasıl, nerden bildin?

II. MEHMET

Cevap ver!

ERISSO

Ben artık halktan biriyim
Bundan böyle bunu böyle bil

Ah! Calbo...
Hatırlattın sen bana canım kızımı
Cesaret gerek...

II. MEHMET

Olmaz düşmanlık Erisso
Daha iyi bir kader layıktır sana
Düşündüm sana bir hediye
Bir emirle artık hürsün
O da hürdür, kollarındaki asker
Dinle ve çare bul.
Haydi git o kaleye
Konuş onlarla, kaledeki askerle
Deliliktir bu tehlike!
Direnmek nafi'dir onlara anlat
Bana açılıns kalenin kapıları
Tamamı hürdür
Bu sözdür
Eğer istersen vatanını görmek, onlarla olmak
Durma git haydi!..
Onları sen git kurtar!

TERZETTO

ERISSO

Ey Tanrım! Bu ne azaptır, teklifin ihaneti
Ah! Halkımı ben hatırlarım
Hep sızlayan bu yaralı kalple
Ölmeden son anda bizlere
Ah! Calbo
Bir cevap ver sen...
Bilsin o ne ızdıraptır gözyaşları bir babanın.

CALBO

Gidelim o kaleye biz
Söyleriz o kahramanlara, söyleriz
Ölümün karşısında kaybolmaz cesaret bizde
Dinle bak, bu cevabımız işte...
Yak haydi ateşini de ve hoşnut et şiddetini...

ERISSO

Canım yavrum, uzaktasın sen
Kim bilir nefesin sıcak mı?
Kollarıma almak seni
Kollarıma akmak yeniden...
Kimbilir, kimbilir kollarıma almak mümkün mü yine?
Kimbilir, kimbilir, bir daha sarmak seni.

II. MEHMET

Vazgeç haydi!
Vazgeç inadından ve sus
Ahmaklıktır boşuna kahraman olmak
Kimdir karşında unutma
Öfkemden korkmuyor musun sen?
Bir cevap ver Erisso
Ve titre
Bu defa son defadır
Merhametin son sözleri...

ERISSO

Susmalı senin yanında
Bir cevap olur sana o
Her kalpte yaşayan bu son sözdür
Her yiğide bu öğüttür.

CALBO

Her kalpte şeref son sözdür
Her yiğit için öğüttür.

II. MEHMET

Reddedilmiş duygularla, sözlerin bana hakaret

CALBO VE ERISSO

Bildiğim tek bir yasadır
Bu gücü seçen bilgeye
Benim yasam bu olacak!

II. MEHMET

İntikam ve vahşetimin karşısında
Çok boşa sözlerin
Boşuna cüretin
Son sözün mü?

ERISSO

Bu son kararım

II. MEHMET

Ne hakaret alçaksın!
Ne cüret alçaksın...

CALBO VE ERISSO

Bildiğim tek bir yasadır
Bu gücü seçen bilgeye
Bu benim yasam olur
Her yiğide bu bir onurdur
Bu sözler bana vazgeçilmez yasa

II. MEHMET

İntikam ve kuvvetimin karşısında
Çok boşa sözlerin, boşuna cüretin...
Karşılaşınca şiddet korkusuyla
Boşuna olur senin sözlerin
Boş bir cüret, bu cesaret
Karşılaşınca bir an korkuyla
Boşuna olur senin sözlerin
Boş bir cüret bu cesaret
Boş bir cüret!

CALBO VE ERISSO

Bu sözler bana vazgeçilmez bir yasa, bana olur yasa...

II. MEHMET

Çok boşa bu sözlerin
Bu cesaret boş bir cüret, bu cesaret.

BİRİNCİ PERDE FİNALİ

II. MEHMET

Haydi gelin!
Nöbetçiler gelin!
Zindana atın siz onu.
İtaatle...

ANNA

Ah! Ah! Yok...

II. MEHMET

Ah! Bu ses ne?

ANNA

Babacığım...

ERISSO

Kızım.

II. MEHMET

Gördüğüm ne?

ANNA

Sen esirsin, Tanrım hayal bu!

II. MEHMET

Anna!..

ANNA

Bu çehre bir utanç!

ERISSO

Bu ne tesadüf?

ANNA

Buldum sevdiğimi
Düşman olarak
Ne hain kader
Bu sözler hayal mi?
Tek arzum ölmektir
Bu bana son çare
Teselli bana ölüm
Acı çektim.

II. MEHMET

O sevgi tümüyle sardı benliğimi
Aşkımın hayali
O eski gücüyle
Hep aynı sihirle
Yaş dolu gözlerle
Sessiz bir azapla

ERISSO

Buldun sevdiğini düşman olarak
Doluyum nefretle o hain alçağa
Son arzum ölmektir
Bu bana son çare, doluyum acıyla.

ANNA-CALBO-ERISSO

Bu bana son çare acı çektim.

ERISSO

Ne büyük azaptır
Çok acı çektim

SELİM

Zafer senin.

II. MEHMET

O gözler, o yaşlar sessiz azap, o sessiz azap,
O suskun azap, o sessiz azap.

KADIN KORO

Babası öfkeyle soluyor, nefretle...
Çıldırın kızıyla
Tek arzum göklerde
Ve bana çare

Bu ne büyük azap
Tek sen...

SELİM VE ERKEK KORO

Başka bir görüntü savaş dışında
Sardı kalbini de sönen merhamet
Hep aynı sihirle...

ERKEK KORO

Yaş dolu gözlerle senin kalbinde
Senin kalbin.

CALBO

Ver bana bir çare
Ne büyük azap bu
Tek arzum ölmek
Acı doluyum ben
Ne büyük azap
Bu bana son çare
Bana son azap, azap.

ERISSO

Bu ne azap
Ölüm bana çare
Çok acı çektim
Neden bu azap
Ne büyük azap
Bana son çare
Çok acı çektim
Bana bu son çare
Bu ne azap, bu sessiz azap.

ANNA

Bu sözler hayal
Tek arzum ölmektir
Bu bana son çare, acı doluyum ben...
Bu sessiz azap
Bu bana son çare, çok acı çektim
Azap...

SELİM

Zafer senin
Zafer senin ve
Zafer senin bu zafer

II. MEHMET

Sessiz azap
O sessiz azap

KADIN KORO

Nedir bu azap? Ne büyük azap
Bu ne büyük azap.

ERKEK KORO

Senin kalbin
Ya senin kalbin
Bu ne büyük azap.

ANNA

Sen onları bırak, bırak onları
Babam ve kardeşim benim
Deşmen gereksiz kalbimi sen...
Elimde hançer
Bağırma saplanacak boydan boya
Bu hançer kalbime saplanacak boydan boya

Elimdeki hançer saplanacak
Hançer saplanacak bu kalbime.

CALBO

Kardeş miyiz biz?
Ah! Sen eşsiz, sadık dost oldun...

ANNA

Susman gerek! Hala esirsin.

II. MEHMET

Dur yapma sen!
Yok et korkunu hep
Burada baban ve kardeşin sana olsun armağan
Bir zalim değilim ben, oysa sadık bir sevgili
Her an bir hain olamam ki ben
Oysa sadık sevgili
Oysa sadık, sana her an aşık
Sana her an aşığım sevgilim.

ERISSO

Durmayın!
Ateşe atın beni
Ölüm kurtuluş olur bana.
Merhamet istemem ben
Bana bu bir utanç
Merhamet istemem ben
Utanç olur bu bana
Merhamet istemem ben
Bu bana çok büyük bir utançtır
Bana bu bir utanç
Bana bu bir utanç olur
Bu bana utanç.

ANNA

Baba...

ERISSO

Seni o çaldı.

ANNA

Dinle bak.

CALBO

Sakin ol sen

Masumdur o, suçsuzdur...

ANNA VE CALBO

Olmaz. Bu bir ihanet düşünmek, ah böyle...

II. MEHMET

Savaş beni bekliyor

Anna geri döndüğümde

Zaferle, dolu ümitle

Yanımdaki kadın ol, sadık kal bana.

ERISSO

Ah! Neden düşmanın kılıcıyla almadın canımı?

Ümitsizce

Talihsizce

Bu kader beni mahkum etti

Görmeye zaferini

II. MEHMET

Sarsıldı titreyen benliğimde
Bir cevap vermek olmaz
Bu hiddetle
Sarsıldı da güveni onun bana
Bu savaş sürececek hep
Zafer benim olacak.
Sarsıldı titreyen benliğimde böylece
Vahşetin o sesiyle.

KADIN VE ERKEK KORO

Sarsıldı titreyen benliğinde
Cüreti yok cevap vermeğe de

II. MEHMET

Izdırapla, şüpheyle, acıyla
Sızlıyor durmadan hep kalbimde
Sarsıldı titreyen benliğim de, böylece
Vahşetin o sesiyle
Izadırapla, şüpheyle
Acıyla sızlıyor durmadan hep kalbim
Izdırapla, şüpheyle, acıyla sızlıyor
Durmadan hep kalbimde benim
Kalbim sızlıyor, bu kalbim hep benim.
Izadırapla, şüpheyle, acıyla sızlıyor
Durmadan hep kalbimde benim
Kalbim sızlıyor durmadan
Kalbim de sızlar durmadan
Sızlar durmadan bu kalbimde
Bu kalbimde

ERISSO-SELİM-CALBO

Sarsıldı titreyen benliğimde böylece
Vahşetin o sesiyle
Izdırapla, şüpheyile, acıyla
Sızlıyor durmadan kalbim
Izdırapla, şüpheyile, acıyla
Sızlıyor durmadan hep kalbimde benim
Kalbim sızlıyor bu kalbim de benim
Pişmanlıkla, kederle, acıyla
Sızlıyor durmadan bu kalbimde sizler
Kalbim sızlıyor durmadan
Kalbim de sizler durmadan
Sizler durmadan bu kalbimde
Bu kalbimde

KADIN VE ERKEK KORO

Babası, sevdiği
Kalbindeki cehennem ve cennet şüphede
Sarsıldı titreyen benliğinde
Cüreti yok cevap vermeğe de
Babası, sevdiği...
Kalbinde hep cehennem ve cennet şüphede
Cehennemle...
Cehennem ve cennet şüphede
Babası ve sevdiği kalbinde
Cehennemle
Cehennem ve cennet şüphede
Sizler durmadan, sizler kalbi

ANNA

Pişmanlıkla, kederle, acıyla
Sızlıyor durmadan bu kalbim
Pişmanlıkla, kederle, acıyla
Sızlıyor durmadan bu kalbim de sizler
Kalbim sızlıyor bu kalbim de benim

Pişmanlıkla, kederle, acıyla sızlıyor
Durmadan bu kalbimde sızlar.
Kalbim sızlıyor durmadan
Sızlar hep şu kalbim sızlar
şu kalbim sızlar, kalbim sızlar
Durmadan sızlar...

II. PERDE

I. SAHNE

KORO

Çılgınlıktır
Soldurmak olmaz aşk çiçeğini
Yok olamaz seçkin duygular
Acı ve keder dolu nefesi, katı erdemin
Dert dolu, tasa dolu hep nefesi bu erdemin
Bu katı faziletin
İlkbahar gülümseyince aşk dolar hemen yürekler
Ve sevmek büyük sevinçle
En güzel görev kalbe
Ve sevmek büyük sevinçle
En güzel görev kalbe
Sevmek güzel görev kalbe
Son baharın geldiği zaman
Saçlar ak olur
Değişiriz duygularla biz
Değişiriz hep
Bambaşka, bambaşka
Son mekanımız göklerde
Sınırımız orda, sevgi örter erdemi
Göklerde huzur bizimle
Sevgi dolu erdemle
Son baharın gelen sesiyle
Değişiriz duygularla biz

Ve göklerde bekler nefesi
Sevgi örter hep erdemi
Ya, sevgi örter erdemi
Sevgi örter erdemi
Erdem, erdem...

ANNA

Susun eyvah! Bu ne insafsız sözdür?
Anna mutsuzdur
Nerdedir insafsızlar
Ah! Nerde? Nerde?..
Kaçmaya mecbur muyum?
Arzum kurtulmak esaretten
Oradaki geçit serbest

II. MEHMET

Gitme kal ve dinle!
Sana sözlerim çok kısadır şu anda
Sevdiğin Uberto değişti şimdi
Gördüğün Sultan Mehmet
Yüce bir kumandan
Venedik'e tüm evrene...
Tahtım senindir
Birlikte mutlu oluruz
Evet! Sultanım ol!..
Otur tahta benimle
Ben hep kazandım, kazanırım
Seviyorum, seviyorum
Ortak ol bana tahtıma
Sultanım ol sen
Birlikte mutlu oluruz
Evet, Sultanım ol!
Hemen otur tahta benimle.
Ben hep kazandım, kazanırım
Kaybetmeyi hiç istemem

Kardeşin ve baban da sakın ve mesut yaşayacaklar
Emrim altında kalarak
Şimdi karar ver, kaderimiz hakkında
Düşün bir kere bana esir oldun sen
Bil ki hiç olmadı bana direnen

ANNA

Nihayet karşımda bak
O benim aşkım Uberto.
Yalan... Nefretle
Tahtın senindir evlenemem asla ben
Senle mesut mu? Ben mi?
Sultanın olmam ihanettir vatana
Sonsuz utançtır babama ve bana
Kutsamak bu bağı da hangi ilaha düşer?
Eğer düşmansak hangi mabet bizimdir?
Ayırmak için, bütün evren nedendir

II. MEHMET

Ve Mehmet o halde
Tek hakimisin tüm evrenin zaferle...

DUETTO

II. MEHMET

Anna ağlıyorsun?
Gözyaşı nefretten olamaz hiç
Ağlama, ağlama...
Bu bir nefret olamaz
Ya kederden ya aşktan?
Yok bu değildir nefret
Ya kederdir, ya aşktır
Bu keder aşktır.

ANNA

Evet haklısın sen!
Bak artık kalbim doldu acıyla
Acıyla doldu kalbim
Sızlar kalbim nefretinle
Bu mağrur azap için
Sızlar kalbim nefretinle
Hep bu nefretle, nefretimle
Kalbim hep sızlar
Ah! Hep bu mağrur azap için.

ANNA

Neşe dolu bir günde
Gördüm babamı yanımda ben
Gördüm ben onu yanımda
Sonra etraf karardı
Her yer doldu korkuyla
Sonsuz azapla
Derin bir sevgi sardı
Eşsiz bir sevgi sardı
Masumca karşı geldim ben
Babamın kararlarına
Ah! Bu acı bir zehir
Azap verir bu kader
Tek şart bana ölümdür
Bir çaredir bu tek çare
Başka umudum yok
Umudum yok, yok
Mahvoldum
Masumca karşı geldim ben
Kararlarına babamın

II. MEHMET

Sayıklıyorsun zavallı
Acıyla sen kahroldun

Kederli yakarışların
Yendi vahşetimi benim.

ANNA

Ah! Bu acı bir zehir
Her an verir bir keder
Tek şart bana ölümdür
Bir çaredir bana, tek çare
Başka umudum yok
Başka umudum yok, asla
Yok, yok...

II. MEHMET

O gözyaşlarını bilmem
Bu ızdırabın yaşı
O gözyaşlarını bilmem
Bu ızdırap yaşları
Bilmem o gözyaşlarını
Izdirap yaşları yok, yok,
Anna!
Cevap ver haydi...
Uberto olsaydım ben
Sarılır mıydın sen bana?

ANNA

Buna cevap gözyaşıdır.

II. MEHMET

Yeter!

ANNA

Ne dedim?

II. MEHMET

Aşıksın sen hala
Sen bana aşık...

ANNA

Hayır! Bu yalan!..

II. MEHMET

Aşıksın!

ANNA

Titriyorum...

II. MEHMET

Gel sen...

ANNA

Yaklaşma!

II. MEHMET

Gel sen...

ANNA

Ey Tanrım!
Yeter çok zalimsin...

II. MEHMET

Neden?

ANNA

Yeter! Acı bana...

II. MEHMET

Neden?

ANNA

Yakaran sesini dinle, bak bu yaralı kalbin

Sevdim...

Sevdim fakat gömeceğim ben

Terk etmeden bu aşkı

Acıyla

Gömerim

Kazanan zaferi bak Tanrıdır

Ve babamdır.

Yalvaran sesini dinle sen

Yaralanmış kalbin

Yaralı kalbin

Sesini dinle yaralı kalbin...

II. MEHMET

Yakaran sesini dinle bak

Bir umutsuz aşkın

Sen...

Yok...

Sen terk edemezsin yok

Dünyasını Sultanın

Dünyamdan çıkma asla...

Sonunda kaybedersin

Kurbanım oldun

Yakaran sesini dinle bak

Bu umutsuz aşkın

Umutsuz aşk

Haydi...

ANNA

Yaklaşma!

II. MEHMET

Haydi...

ANNA

Yaklaşma!

II. MEHMET

Kaçmak boşuna.

ANNA

Ah Tanrım! Yeter çok zalimsin.

Yok, yok... Ah!

II. MEHMET

Gel, gel... Ah!

ANNA

Yakaran sesini dinle

Bu yaralı kalbin

Sevdim, sevdim fakat gömmeliyim ben

Unutmadan aşkı kederle, acıyla

Bu zaferi kazanan

Tanrıdır ve babamdır

Yalvaran sesini dinle sen

Bu yaralı kalbin

Yaralı kalbin sesini dinle

Yaralı kalbin...

II. MEHMET

Yakaran sesini dinle bak

Bir umutsuz aşkın

Sen...

Yok...

Sen terk edemezsin yok!
Dünyasını Sultanın...
Dünyamdan çıkma asla
Sonunda kaybedersin
Kurbanım olursun
Yakaran sesini dinle bak
Bir umutsuz aşkın
Umutsuz aşkın
Aşkın umutsuz

ANNA

Yaralı kalbin
Sesini dinle
Yaralı kalbin ah!
Dinle
Yaralı kalbin, sesini dinle
Sesini dinle
Yalvaran bu ses aşk
Aşk sesi
Yaralı kalbin
Evet!
Bu yalvaran kalbin sesi...

II. MEHMET

Sesini dinle aşkın
Yalvaran sesi kalbimin bu
Umutsuz aşkın sesi
Evet! Umutsuz aşk sesi
Umutsuz aşkın sesini dinle
Aşkın...
Yalvaran sesi kalbimin bu...
Umutsuz aşkın sesi, evet
Umutsuz aşk, sesi
Umutsuz aşk
Bu umutsuz bir aşk

Evet!

Bu umutsuz bir aşk...

REÇİTATİVO

II. MEHMET

Nedir bu duyduğum gürültü?

Ne oluyor?

SELİM

Sultanım!

Dinle!

Haberler çok kötü...

II. MEHMET

Hay aksi! Konuş çabuk...

SELİM

Kalede yenik düştü Ahmed...

Yenildi...

Korkup geri çekildi

Onun bölüğü

Arkadaşları ışık gibi

Çarçabuk kuleye vardı.

Kurtuldular hep

Ne korkunç bir katliam

Ne korkunç bir kargaşa

Sormakta herkes hep Erisso'yu

Ani saldırının sessiz kumandanını...

Ve acı sözler söylüyorlar sana

Senin gereksiz yere merhametine.

II. MEHMET

Yok olun alçaklar!
Susadığım kan sizin kanınızdır
Korkan yüreklerde
Bu alçaklığı ödemek borcunuz
Kaçtığınız kaleden de
Burada savaşmak, dünyayı fethetmek
Bu mudur sizce?
Kaleye koşalım hemen
Hiç düşünmeden
En önde giden ben
Yolu gösteren
Savaş var!..

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Savaş var!
Savaş var!

ARIA E CORO

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Vakit geçirmeden öfkeyle
Ve nefretle
Bütün ordu bekler seni
Bir işaret senden
Senden.

II. MEHMET

Bu içten gelen davetle
Ben askerlerimi tanırım
Bu utançtır onlara da
Dinlenen olur alçak
Merhamet dolsun tüm alanlar
Dar yollara kadar zafer

Merhamet dolar alanlar
Dar yollara dolar zafer
Şimşekler çakar
Kılıçla işte karşında zafer
Merhamet dolar meydanlar
Dar yollara dolar zafer
Şimşekler çakar kılıçla
Zafer dolar alanlar
İşte karşında zafer
İşte uyandı zafer
Karşında zafer
İşte zafer
Utançla yenilgi yok olsun
Bizimdir hep zafer
Sonsuzluğa dek bizimdir.
Cesaret şerefle andımdır bayrağa
Zafer hep
Zaferler bizim!

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Savaş sesleriyle sarar dört yanı da
Ölüm dehşeti, kahramanın sesi

II. MEHMET

Yenilmez bu sancak
Verin siz bana
Yiğitlere önder olan
İlk ben olacağım
Yiğitlere önder ilk ben olacağım!

OSMANLI ASKERLERİ KOROSU

Savaş sesleriyle sarar dört yanı da
Savaş sesleriyle sarar her yanı da
Ölüm dehşeti
Kahramanın sesi

Onun sesi

II. MEHMET

Silah sesleriyle
Ateşten korkmam
Evet korkmam
Ordunun önderi
Evet korkmam
En önde savaşıla
Asla ben korkmam
Evet korkmam
Asla korkmam

II. SAHNE

REÇİTATİV

ERISSO

İzle sene ey Calbo!
Bak sessiz mezarlar
Düşmanın dehşeti henüz uzakta
Kaçmak mümkün hala
Korkmam ben asla
Ölümü de göze aldım
Yaşam arzusu öç almak içindir
Umut bağlar hayata
Yaşam bana öç almak için gerektir
Her an özlemle bakarım ben hep kaleye
Her an çaresizce
Oh! Al beni ey rüzgar kanatlarına
Merhamet et bana
Ah! Gidelim kaleye
Görsem elimde bayrağımı
Tutabilsem zaferle...

Sen suskunsun?

CALBO

Suskun ve kızgın

ERISSO

Tanrım işte bu mezar
Bu eşimindir
Kemikleri saklı orda mezarda
Ah Calbo! Azap!

CAVATINA

CALBO

Korkma sen
Bu alçak sevgiden
Yok korkma
Bir alçak sevgiden
Hiçbir zaman
Sever hep o kalp
Yok olmaz, sevemez asla
O sunar sadece özgürlük
Bilmez o hainlik, yok...
O sunar, sunar özgürlük
O bilmez hainlik ah!
Hep sunar bize özgürlük
Hep sunar, bize sunar
Hiç bilmez o hainlik
Yok hainlik yok...
Asla!
Korkunun vahşi yüzü
Döndü yiğitliğe sinemde benim
Davranma kalkan ve silaha!
Bir sadakat örneğidir.
Korkunun vahşi yüzü bak

ERISSO

(Mezara)

Sen sevgilimsin
Sen sevgili eşimsin
Sema, sema
Mekandır sana
Ardından gelmek son arzum benim
İnsafsız kızıma bundan böyle
Yakmaz ateşi

CALBO

Yeter bu söz
Hiç suçu yoktur onun
Masumdur o çok masumdur
Uberto'yu sevdi o
Ve aldatıldı
Ona inanmak suç mu?

ERISSO

Ama şimdi o Sultanın yanındadır.

CALBO

Orda zorla kalır
Gözümle gördüm
Etrafı doluydu nöbetçilerle hep
Çırpınıyordu kurtulmaya
Yalvaran ellerle göklere bütün kalbiyle
Belki bin defa söyledi adını
Uzaklardan o bana dedi
Elveda...

ERISSO

Gördün mü?
Duydun mu?
Kimbilir belki de
Değişti o sonradan
Saltanat etkisiyle
Ve tehlikeyle
Kahramanlığa büründü
Davranmak kılıç kalkana
Bir sadakat örneği
Bir sadakat örneği ya
Evet, evet!
Cesaret görüntüsü taht olur umuda
Bir umut dolar kalplere
Alçak sevgi yaşayamaz
Yer edemez, asla olmaz
Yok, yok...
Asla!
Korkunun bak vahşi yüzü de
Döndü sinemde yiğitliğe
Davranmak kalkana ve silaha
Sadakat örneği evet, evet...
Cesaret görüntüsü taht olur umuda
Bir umut dolar kalplere
Alçak sevgi yaşayamaz
Yer edemez, asla olmaz
Yok, yok...
Asla!
Hiçbir zaman yok
Hiçbir zaman asla
Hiçbir zaman...

ANNA

Baba!

ERISSO

Bu ses ne?

CALBO

Gördüğüm kim?

ANNA

Kucakla...

ERISSO

Yaklaşma!

ANNA

Eyvah!

ERISSO

Sen misin?

Hayal

Yoksa gerçek?

ANNA

Kaçma benden

Sebepsiz...

ERISSO

Cevap vermeden önce

Söyle

Sen kızım mısın

Yoksa düşman mı?

ANNA

Vicdanım tertemizdir
Söylesin hemen

ERISSO

Oradaki mezara
Haydi yemin et!

ANNA

Anne, anne!
Tanrım, Tanrım
Yüreğimi sen oku

ERISSO

Arzum inanmaktır

ANNA

İnan gerçek bu babacığım
İçtenlikle ben
Sana geldim, gerçek bu...
Ölüm tek çare
Öleceğim...
Ya sen?

CALBO

Ne dedin?

ANNA

Ah! Söyle babacığım
Ona eş olmam arzundu
Çok istiyordun
Dinle bak ilk defa şimdi
Kalbime girdi sözlerin

İsteğim
Dileğim
Son arzum
Bu görevi
Sen tamamla gitmeden
Ölmeden bu son arzum olur benim de.

ERISSO

Konuşamam ben

CALBO

Dondum ben

ERISSO

Kızımsın

CALBO

Eşimsin

ANNA-CALBO-ERISSO

Buluşalım biz
Göklerde...

SCENA E PRECHIERA

ANNA

Bitmedi henüz
İşin bir yönüdür bu
Diğer bir yönü daha var
Bir adak tören için
Kurban edilen benim
Hiç durmadan
Akan gözyaşı
Sardı aciz bedeni

Her Şey bitti
Ağlamak bana utançtır
Dünya zevkleri
Bana uzak artık
Ölümün sesi
Duyuyorum içimde...

III. SAHNE

KORO

Tek saltanat vatandır.
Tanrım tek ses bayraktır.
Bize merhametle bak sen
Ver son defa
Cesaret ver
Son defa cesaret

ANNA

Dua edenler
Dostlarımdır hepsi

KORO

ŐimŐeklerin çakarırken
Kullarını hep koru sen
Zalim rüzgar essin
Yok etsin, zalim düşmanları...

ANNA

(Reçitativ)

Yeter! Susun dostlarım...
Kader bilinmez
Kimse bilemez

Kimin zafer?
Ne dedim?..
Boş söz belki
Kurtulmaz kimse
Babam ve eşim gelmez
Dinle...

KORO

Anna!
Nerdesin sen?

ANNA

Bu ses ne?

KORO

Anna!
Cevap ver.

ANNA

Neler oldu bilmiyorum

KORO

Nerde saklandın?

1. KADIN KORO

Şansın yok
Kurtulman imkansızdır.

2. KADIN KORO

Şansın yok
Kurtulman imkansızdır.

1. KADIN KORO

Fırtına çok yakın
Tehlike var.

2. KADIN KORO

Fırtına çok yakın
Tehlike var.

1.-2. KADIN KORO

Bekliyor ölüm
Bak yanında
Zalim bir işkence
Her yanında
Çok kötü bir kader var
Sonunda...
Durmadan ıstırap
Ve acıyla
Bir kulak ver bize
Ve öğütlere
Korkmadan yok et sen kederi
Güven bize
Ve merhamete
Taç gibi parlar o
Yıldızıyla göklerin.
Sen inan merhametimize
Taç gibi parlayan yıldızlarla o
Göklerde parlar
Orda parlar

ANNA

(Reçitativ)

Bu zafer halkımandır
Babam ve eşimdir
Kazanan

Ne sevinç
Neden kaçmalıyım ben?
Korkmadan tatmalıyım
Bu mutlu zaferi ben
Kaçmak!
Nereye?
Kendimi kurtarmaya
Hep aynı sözler
Tek kurtuluş ölümdür
Korkaklara saklayın
Siz bu sözlerinizi
Yaklaşan bana ölümdür
Korkmadan onu beklerim
Ve artık hiçbir umut yok
Korkutamaz beni asla
Büyük azap da
Bana bu son bir teselli
Kalbimdeki bu yara
Dinmez bir aşkla ve
Sonsuz bir azapla
Bana hayat
Bana keder verir.

KADIN KORO

Bundan böyle sen eşsiz çiçeği
Sevginin kutsal sesi
Cennet erdemi bezer seni
O ebedi bezer
Seni ve sevgini

ANNA

Görevim bitti tamamdır
İsterim ona açılmak
Tanrıya, kutsal sesine
Bu insafsız acı sevgi de

İçimde sönmez ateş
Bana tek çare ölümdür
Aşkın nefesi içimde
O hiç bitmeyen
Ateş bu, ateş
Dinmeyen sevgi
Onun sesi
Dinmeyen sevgi.

KADIN KORO

O bezer seni
Erdemle seni
Erdemle bezer seni

FİNAL

ERKEK KORO

Boş sözler hep bunlar
Kurtulmak yok sana
Hiçbir kuvvet asla
Hırsına engel olamazsın sen
Olamazsın sen
Olamaz, ona engel olamazsın
Yok, yok

KADIN KORO

(1. ve 2. Koro)

Dehşet veren bu ses
Zavallı dinle bak
Düşmanlar çok yakın
Bütün hiddet sana

ANNA

Ve ben hiç korkmadan bekliyorum

TENOR

İhanet karşısında

ERKEK KORO

İşte hain sana!

TENOR

Çıkmalı ortaya

ERKEK KORO

Çıkmalı ortaya

TENOR

Sonsuz kederle

ERKEK KORO

Sonsuz kederle

TENOR

Ruhu yıkanmalı

ERKEK KORO

Ruhu yıkanmalı

ANNA

Susun siz!

KADIN KORO

Eyvah!

TÜM KORO

Hangi meçhul kuvvet durdurmakta
Bizi burada senin yanında

ANNA

Öldürün siz arzum bu
Saplayın hançerleri siz
Ölüm bana tek çaredir.
Ah! Öldürün beni!
Bu zaferdir
Taç olur bana
Bekleyen o
Tesellim Tanrı
Öldürün siz, dileğimdir saplansın
Bu hançerler bana vurmaya
Bu zafer bir taç olur bana
Bekleyen beni Tanrı gökte
Bekliyor o beni Tanrı gökte
Tanrıdır gökte
Öldürün siz!
Siz öldürün!
Bu zafer bir taç olur bana
Bekleyen beni Tanrı gökte
Tanrı o
Tanrıdır bekleyen
O daima, Tanrıdır...
Bekleyen daima Tanrıdır.
Orda bekleyen Tanrıdır
Orda Tanrı bekler hep
Orda...

KADIN KORO

Bu yüce sözlerle
Sızlar hep yürekler
Yaşlı gözler

ERKEK KORO

Bu yüce sözlerle
Cesaretle dolar
Bütün kalpler.

KADIN KORO

Sonsuz kıvanç dolar vatan
Bu büyük sadakatle
Ya bu büyük, büyük sadakatle
Sadakatle

ERKEK KORO

Sonsuz kıvanç dolar vatan
Asalet ve görkemle
Ya, ne asalet
Eşsiz görkemle
Ne asalet
Asalet
Görkemli asalet
Büyük...

ANNA

Anneciğim orda göktesin
Hep huzur dolu ve mutlusun
Son nefesi bu ruhumun
Sana olsun o feda
Anneciğim orda semada
Hep huzur dolu saadetle
Ruhumun bu son nefesi feda olsun

O feda
Anne sen göklerdeyken
Hep huzur, sevgi dolu
Hep huzur ve sevgiyle sana
Ah! Ruhumun bu son nefesi...
Feda daima
Ruhumun son nefesi
Feda olsun hep sana

II. MEHMET

Mabedin orda?
Oh! Hain sen!
Boştur bütün umutlar
Yaşam sana sunacak
Bir felaket ve acı

ANNA

Düşmanlara karşı korunmaya
Silahım var

II. MEHMET

Onu veren kim?
Ver haydi sen...

ANNA

Onu veren savaşta
Eşimdir
Ve o babam...

II. MEHMET

Ne? Eşin mi?
Bana hakaret...
Senin eşin mi?
Ya kimdir o?

ANNA

Calbo!

II. MEHMET

Calbo?

Duyduğum ne?

Eşin mi?

Kardeş değil!

Kardeş değil!

ANNA

Ah! Tanık olan bana o

Kutsal toprağı annemin

Benim kanım akar toprağına

Bu benim kutsal kanım

Bu kan...

II. MEHMET VE KORO

Dur! Yapma!

Bu ne dehşeti an

Bugün keder dolu ve acı

Ve acı

O öldü

Ah! Tanrım!

Merhamet...

II. MEHMET

Utançla yenilgi yok olsun!

Bizimdir hep zafer

Sonsuzluğa dek bizimdir

Cesaret şerefle andımdır bayrağa

Zafer hep

Zaferler bizim!..

II. MEHMET VE KORO

Bugün, bugün
Zafer, zafer dolu
Zafer dolu

PERDE

EK 2

PROF. MESUT İKTU İLE II. MEHMET OPERASI HAKKINDA YAPILAN KİŞİSEL GÖRÜŞME

28 Nisan 2011

Beste Gökçe – İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin 1990-91 sezonu repertuarına II. Mehmet Operası'nın seçilme nedeni nedir?

Prof. Mesut İktu – 1990 yılının başlarında İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nde 1987 yılından beri üstlendiğim Müdür ve Genel Sanat Yönetmenliği görevim devam ederken Ahmed Adnan Saygun Hocamın Kerem Operası'nı sahneye koyma düşüncesi vardı. Kerem Operası'nın ilk oynanış yılları gündeme geldi. Saygun Hocam sağdı o zaman. 1953 yılında, ilk sergilenişinde, başrollerde Aydın Gün ve Leyla Gencer rol almıştı. Eseri tekrar ele almamız çok büyük bir riskti. Çünkü orkestra materyalleri de dahil olmak üzere elimizde hiçbir doküman yoktu. Sadece bir küçük tanıtım kitabı bulunuyordu. O dönemde hayatta olan Aydın Gün Hoca o günlerden söz ederken, Leyla Gencer'in "Aslı" rolünü ilk sahnelenişte üstlenmesi söz konusu oldu. Ben, Aydın Hoca'ya ofiste, "Hocam, Leyla Gencer'in tekrar İstanbul'a gelmesi ve bir seminer yapması ne kadar güzel bir şey olabilir." dediğimde "Leyla, Türkiye'ye küs; gelmez oğlum, hiç boşa emek harcama, ama dur bakayım ben bir düşüneyim" dedi. Baktım ki bir küçük açık kapı var. "Hocam, sizin dönem arkadaşınız." dedim. Çok iyi dostlar, ikisi birlikte meslek arkadaşlığı yapmışlar. Birbirlerine çok saygıları var. "Ben bir kendisini arayayım, sen bir hafta sonra onu ara" dedi, bir telefon numarası verdi bana. Ben bir hafta sonra Leyla Hanım'ın evini aradığımda önce rahmetli eşi İbrahim Bey çıkmıştı telefona, kendimi tanıttım. "Aydın Bey bize senden söz etti, ama Leyla Hanım görüşmek istemiyor bu konularda." dedi. "Ben çok kararlıyım, gerekirse Milano'ya gelmeye bile razıyım. Leyla Hanım'ın Türkiye'ye gelip, bir opera üzerinde spesifik çalışma yapıp bir seminer yapmasını, özellikle Türkleri konu alan operalardan mesela Rossini ile ilgili bir çalışma yapmasını çok arzu ediyorum; bize bir seminer yapsın; dünyamız değişecektir, dünyaya açılacağız. Böyle büyük bir sanatçımız var ve Türkiye'de tabii herkes onu biliyor ama hiç olmazsa opera sanatçılarının onu operaya girişinde bile görmeleri bir devrim olacaktır bizim için." diyerek, kendisinden yardım istedim. İbrahim Bey, "Peki, ben size yardım edeceğim." dedi. Daha sonra, Leyla Hanımla telefonda buluşmamız bir hayli zaman aldı. Çok soğuk bir karşılamadan sonra (gölüşmeler) baktı ki çok kararlıyım, kendisinin Türkiye'ye kazandırılmasında ve çok içten davranıyorum,

gelmeyi kabul etti. Tabi, dünyalar benim oldu. Biraz zorlandım ama sonra vefatına kadar gerçekleşen görüşmelerimizde birbirimize karşı çok büyük sevgi ve saygı içinde olduk. Çoğu kez birbirimizin ellerini kavuşturup dertlendiğimiz, çok şeyi paylaştığımız günlerimiz olmuştur Leyla Hanımla. Leyla Hanım'ın gelişi, Türkiye'de, basında, Kültür Bakanlığı'nda çok dikkat çekici bir olay olmuştu. Buna sebep olmam benim için her zaman övünç kaynağı olmuştur. Bu sırada Prof. Bozkurt Kuruç, Opera'nın Genel Müdürüydü. Kendisi de Leyla Hanım'ın gelişini çok iyi karşıladı. Leyla Hanım, "Rossini'nin Türkleri konu alan operalarından II. Mehmet Operası" adını koyduğumuz semineri gerçekleştirecekti. Piyano – Şan kitabını getirttik ve seminerde bu eseri çalışmaya başladık. Semineri ilan ettik. II. Mehmet Operası'nı çalışmaya başladık. Maalesef, II. Mehmet'te bariton parti olmadığı için ben çalışmadım. Rol dağılımı yaptığımız arkadaşlarımız, II. Mehmet Operası'nı çalışmaya başladılar. Leyla Hanımla odada baş başa konuştuğumuzda, bu eseri sahnelememizin çok şık olacağını söyledi bana. Ben de zaten o fikirdeydim ve biz operanın içine de distribüsyonu (rol dağılımı) asarak, bu eserin 1990-1991 sezonunda oynanmasına karar verdik. Bazı çalışmalara ben de katılıyordum. Leyla Hanım, eseri o kadar güzel tahlil ediyor ve müzikal cümlelerle o kadar güzel teknik aşamalar öğretiyordu ki; kendi adıma çok büyük fayda sağladığımı söyleyeyim. II. Mehmet Operası'nın seçilmesinde, Aydın Gün Bey'in ve Leyla Gencer Hanım'ın çok büyük emekleri vardır.

Bu arada, hoş da bir vesile oldu. Genel Müdürümüz Bozkurt Kuruçla birlikte ben deniz, Genel Müdürlüğe bir rapor yazdık. Genel Müdürlük, raporu geliştirdi ve yine kendi adıma hoş bir çalışma oldu. Leyla Gencer ile Aydın Gün'ün devlet sanatçısı olmaları için müracaatımız oldu ve Bakanlarda bunu kabul etti. İkisi de devlet sanatçısı oldular. Gurur verici bulduğum diğer şey ise, Leyla Gencer'in vefatına kadar Maliye Bakanlığı'nın özel bir tip sözleşmesiyle İstanbul Devlet Operasında sözleşmeli olarak görev alması ve kendisine yapılan ödemenin hayatı boyunca sürmesiydi. Leyla Hanım, Türkiye'ye daha sonra defaatle gelişlerinde Ankara'da seminerler yaptı. İstanbul'da yine birlikte çok çalışmalarımız oldu. Daha sonra yine Rossini'nin "Il Turco in Italia" (İtalya'da bir Türk) operasını birlikte çalıştık. Eserde, Poeta yani şair Prodocimo rolündeydim. Benim Leyla Hanımla çalışmam için çok hoş bir fırsattı. Başarıyla oynanan iki eser oldu. Çok önemli bir rejisör olan İtalyan Beppe de Tomasi geldi ve bir İtalyan rejisörle çalışmış olduk.

II. Mehmet Operası'nı Gürçil Çelikleş arkadaşımız sahneye koydu. Başrolde Suat Arıkan vardı, atla sahneye girişini hatırlıyorum. Herkes, eseri çok güzel çalıştı. Bu arada sevgili meslektaşım Zehra Yıldız da eserde başrol aldı, Anna rolünü. Özellikle dua bölümünü koroyla çok güzel söyledi. Eserin ortaya çıkış öyküsü kısaca böyle. Tabi ayrıntılar var, orkestra provalarından tutun da sahne provalarına kadar çok heyecan duyarak çalıştığımız bir eserdik. Operada ikinci kez, birebir teknik ve müzikal anlamda piyanoda ensemble seviyesinde bir seminer olarak çalışıp, sonra aşağıya inip sahne provaları yapıp, genel provalara kadar temsile giden bir çizgide bu kadar güzel, bilimsel ve işin içinde bir sanatçıyla çalışmış olduk. Leyla Hanımla çalışanlar

bilirler müthiş bir disiplin içindedir. Hiçbir şey kulağından, gözünden kaçmaz, çok dikkatli olunması gerekir. Ama onla yapacağınız bir çalışma, sizde sanatçı olma onuruyla birlikte, daha çok çalışma isteği uyandırır. Onun bir kutup yıldızı olduğunu fark edersiniz ve kutup yıldızına doğru ulaşmak için müthiş bir çaba sarf edersiniz. O bakımdan İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin 1990-1991 repertuvarında II. Mehmet yani Fatih Sultan Mehmet Operası'nın yer alması, Türk operasına çok büyük bir katkıdır. Leyla Gencer'in Türkiye'ye gelişi, bu eseri seçmemiz ve eseri İstanbul'da sahneleyerek Türkiye prömiyeri yapmamız nedenleriyle o dönemde hem kurumumuzu hem de kendimi yönetici ve sanatçı olduğum için şanslı görüyorum.

Beste Gökçe – Bu hazırlık süreci 1990 başlarında başladı ve 3 Kasım 1990'a kadar hız kesmeden devam etti. Tam olarak Leyla Hanım'ın buraya gelmesinden sonra nasıl bir süreç izlendi?

Prof. Mesut İktu – Leyla Hanım buraya geldikten sonra, ilk olarak Rossini semineri yaptı. Rossini Semineri'nin içinde II. Mehmet eseri de çalışılmaya başladı. Eseri çalışan bazı arkadaşlarımı hatırlıyorum. Leyla Hanımla böyle bir operanın sahnelenmesine karar verildiği zaman, semineri bitirdik. Daha sonra Leyla Hanım aralıklarla gelip II. Mehmet Operası'nı çalıştırdı. O bakımdan eserin ele alınışı, eserin sahnelenmesine karar verilmesi, 1990 Kasım ayından en az bir ya da bir buçuk yıl öncedir.

Beste Gökçe – II. Mehmet Operası için Türkiye'de ilk kez Osman Şengezer tarafından iç içe dönen çift sahne tekniği kullanılıyor. II. Mehmet'in maliyetli bir eser olduğunu biliyoruz. Örneğin 2008 yılında Pesaro'da düzenlenen Rossini Opera Festivali'nde yaklaşık 550 bin Euro harcandı. Yapılan yeniliklerle eserin maliyetinde artış oldu mu?

Prof. Mesut İktu – Öncelikle, çok değerli meslektaşım Osman Şengezer'den söz etmek isterim. Kendisiyle çok uzun yıllar birlikte çalıştık. Osman Bey, bir dekor ve kostüm konseptini üstlendiği zaman siz bilirsiniz ki ortaya en kaliteli, en zarif ve en az masraflı bir iş çıkacaktır. Değerli kardeşim Osman Şengezer, bu eserde iç içe dönen çift sahne kullanmak istedi. Fakat Atatürk Kültür Merkezi'nin döner sahnesi, her zaman riskli olmuştur. Bazen teknik anlamda bir takılma olur, çok büyük güçlük çekersiniz. Ben de yaşadım bunu yönetici olarak. Bütün dekorları tekrar aşağıya çekip döner sahneyi geriye itersiniz, bu büyük bir risktir. Bazen de hiç çalışmaz. Osman Şengezer'in iç içe dönen çift sahnesi, pratik bir çözüm oldu. Döner sahnenin çalışması ayrı bir mali külfet getirmediği gibi, mekan dekorundan daha akılcı bir çalışma yapılmasına neden olmuştu.

Beste Gökçe – 1820’de yazılan ve Türkleri konu alan bir eser, neden bu kadar gecikmeli olarak sahnelendi?

Prof. Mesut İktu – Gecikme diye nitelendirmek doğru mu tam olarak bilemiyorum. Çünkü Türkiye’de “opera” sözcüğü, Osmanlı’da sadece saray çevrelerinde işitiliyordu. Halkın hiçbir şeyden haberi yokken, yüce Atatürk Sofya’da 1908’de seyrettiği Carmen Operası’nın ardından Balkan Savaşı’nda yenik düşmemizin nedenini ulusal operamız olmadığına bağlayarak müthiş bir tespitte bulunmuştur. Bu şekilde bakıldığında eserin sahnelenmesi, çok geç görünmüyor. Operanın resmi kuruluşu 1947’ler 1949’lar olduğuna göre, bu kadar yıllık bir süreçte batının birçok başyapıtını ve Türkleri konu alan operalardan “Cezayir’de Bir İtalyan Kızı”, “İtalya’da Bir Türk”, “Saraydan Kız Kaçırma” gibi operaları sahneledik. Ben geç kaldık diye düşünmüyorum. Çünkü 1960’da İstanbul Şehir Operası kuruldu ve 1970’de İstanbul Devlet Opera ve Balesi’ne dönüştürüldü. Bu eserler, yaklaşık 20-30 yıl arasındaki bir süreçte ele alınmış oldu. Ben nedenini biraz da eskiden Türkiye’de opera sanatı olmamasına bağlıyorum.

Beste Gökçe – 1990’da sizin Müdürlüğünüz döneminde sahnelendikten sonra ilk kez geçen sene I. İstanbul Uluslararası Opera Festivali’nde sahnelendi. Çok fazla da tepki aldı. Reji anlayışının değiştirilmesi, “Hırsız Saksâğan” operasındaki üvertürün monte edilmesi gibi nedenlerle çok tepki aldı. Bu konudaki düşünceniz nedir?

Prof. Mesut İktu – Rossini’nin bestelediği II. Mehmet Operası, çok küçük bir introduksiyonla başlar. Bir iki sayfalık müziğin ardından, hemen perde açılır. Eseri, 2010 sezonunda sahneye koymuş olan değerli meslektaşım Yekta Kara, bize bu eserin başka bir yüzünü göstermek istedi. Sanki grand opera olarak yorum yapmış. Rossini’nin o sınırları çok belirli çerçevede olan eserini, sanki bizzat o tarihlerde İstanbul’a alıp da Fatih Sultan Mehmet olarak yorumlamış. Şunu da söylemeden geçemeyeceğim, sahne gerçek yaşam değildir. Bu değişiklikleri Türkiye’de sinemada da görüyoruz, tiyatrodada da görüyoruz. Sahne bir müze değildir. Yekta’nın da öyle bir yorumu oldu. Hatta ilk sahneye girişinde İstanbul halkı tarafından karşılanıyormuş gibi ve daha sonra bir mehter takımı sahneye çıktı. Bunların tarihsel sıralamasını yaparsanız, kronolojide bazı yanlışlar görüp tespit edebilirsiniz. “Mehteran o zaman nasıldı?”, “Konu Eğriboz Adası’nda geçiyorken İstanbul ile ne ilgisi var?” gibi sorular sorulabilir. Fakat ben, size çok büyük bir rejisörün sözünü söyleyerek cevap vermiş olayım, “Sahnedeki ne yaparsanız yapın, seyircinin gönlünü çalılıyorsanız, bu da çok önemli bir ölçüdür.”. Bu açıdan bakarsanız, seyircinin gönlünü çaldı mı çalmadı mı bilmiyorum, ama üvertürün bestecinin başka bir eserinden monte edilmiş olması gibi değişiklikler, artık çağımızda yapılıyor. Bu eserler, konsertant olarak da sergileniyor. Kostümleri giyip orkestranın önünde oturuyorlar. Barok operalarda daha sık değişiklik yapılıyor. Bu da romantik dönemin

bir operası ve bu tip montajlar yapılıyor. Her yıl Pesaro'da düzenlenen Rossini Opera Festivali'ni de takip etmek lazım, orada nasıl yenilikler olduğunu gözlemlemeliyiz. Mesela, Amerika'da oynanan bir II. Mehmet Operası hakkında Opern Welt dergisinde yayımlanan resimleri görmüş ve yorumlarını okumuştum. Dergiyi okuduğum yıllarda, yeni sahneleme teknikleri ve eseri ele alış şekli bana çok ters gelmişti. Fakat neticede reji yaratıcılıktır, burada yaratıcı olmak önemli bir ölçüttür. Onu kabullenmek gerek. Sahnenin üstündeki tarihsel öğeleri sorgulamak çok önemli, ama yine de şunu söyleyeceğim Fatih Sultan Mehmet gibi yalnız Osmanlı tarihine değil dünyaya mal olmuş bir dehanın 20 yaşında yaptığı şeyler belli. 20 yaşında, 60 - 70 yıl yaşamış gibi müthiş bir entelektüellik, müthiş bir olgunluk var. Bu tip kişilerin ele alındığı eserlerde çok dikkatli olmak gerekiyor diye düşünüyorum. Mesela yüce Atatürk ile ilgili filmler yapılıyor, hiç birisi başarı kazanmadı. Onun için sahne ya da kamera önü ne müze olmalı ne birebir olmalı. Bu çalışmalar çok dikkat gerektirir, çok risk taşır. Neticede, İstanbul Uluslararası Opera Festivali'nin yapılmasından ben çok memnunum.

Beste Gökçe – II. İstanbul Uluslararası Opera Festivali de II. Mehmet Operası ile başlayacak.

Prof. Mesut İktu – Ben olsaydım bu yıl, Türkleri konu alan başka bir operayla başlardım. Daha hoş fikir olabilirdi ama uzun yıllar orada idarecilik, yöneticilik yaptığım için çok da hariçten konuşmayayım. Çünkü o kurumların bütçeleri, yapılan sözleşmeler, yabancı sanatçıların gelişi, Kültür Bakanlığı'nın festivale verdiği ödenek çok önem kazanabilmektedir. Ayrıca, her sezon opera festivali II. Mehmet Operası ile açılacak diye bir ilke de benimsemiş olabilirler. Onla ilgili fazla bilgim yok.

Beste Gökçe – Türkleri konu alan pek çok opera var. Çoğu eserin başında ele alınan Türk karakterleri daha sert gözükürken, birinci perdeden sonra bağışlayıcı, merhametli yönleri ortaya çıkıyor. Yine II. Mehmet Operası'ndan örnek vermek gerekirse 2010 yılındaki sahnelemenin ardından yazılı basında, eserde Fatih Sultan Mehmet'in aşağılandığı şeklinde haberler çıktı. Oysa eser analiz edildiğinde Fatih Sultan Mehmet'in bağışlayıcı karakterinin ağırlıklı olarak ele alındığını görüyoruz. Sadece kuşatmadan dolayı Venedikli Kumandan Erisso'nun gözünde II. Mehmet, acımasız bir karakter ve kumandanın ona tepkisi gösteriliyor. Onun dışında izleyiciye, sevdiği kadın için esir aldığı kişileri bağışlayan yüce gönüllü bir Türk karakteri yansıtılmış. Bunu siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Prof. Mesut İktu – Sevgili Beste, kızım Nazlı İktu da bu konuda çok değişik bir çalışma yaptı. Onun yaptığı çalışmadan aklımda kalan şu ki rakamsal olarak 240'ın üstünde Türkleri konu alan opera bestelenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün

dünyaya hakim olduğu dönemlerde Türklere karşı hem korku hem de büyük saygı ve sevgi vardı. Hatta bu konuda Balkanlarda gelişmiş bir söz vardır, ben onu Bulgaristan'a gittiğimde duymuştum. "Avrupalının haçı yerine Osmanlı'nın kavuğunu tercih ederim." denilmektedir. Bunun nedeni Osmanlı'nın ele geçirdikleri yerlerde yaşayan halka, gayrimüslim ya da azınlık ayrımı yapmadan daima şefkatle sarılmış ve eşit mesafede durmuş olmasıdır. Başarı buradan gelmektedir. Herkes kendi dinini büyük bir saygıyla yapmakta, hiç kimse kimsenin işine karışmamaktadır. Bugün de devam eden bir süreç bu. Aslında Türklere duyulan hayranlık, sevgi ve saygı nedeniyle Türk olmaya moda gözüyle bakılıyordu. Örneğin, Beethoven Türkleri konu alan bir marş yazıyor, Mozart'ın Türk marşı var, Türkleri konu alan operaları sahnelemek veya bestelemek o yıllar moda olmuştu. Edebiyatta da bu akım devam etmişti. Bugüne kadar devam eden bir gerçek vardır ki batıyla ayrı dine mensup olmamız her zaman bu ayrımı getirmiştir. O bakımdan genelde hangi operada ele alınmış olursa olsun, başlangıçta bir Türk motifi vardır. Bu motifle önce seyirci tanışır. Türkler çok cüretlidir, çok kahramandır, çok kendinden emindir. Senin de saptadığın gibi, birinci perdede bu korku verilir. Sonra işin içine hem politika hem de insani ilişkiler girer. Genelde bir yabancı bayan Türk Paşa'ya veya Türk Komutan'a büyük bir sevgi besler, hatta aşk oluşur aralarında. Fakat rüya gerçekleşmez. Bir bakarsınız, sarayda veya kendi oturduğu mekanda ona büyük bir sevgi ve sadakatle bağlı olan bir Türk bayan gelir ve Paşayla dünya evine girer. Yabancı kadınla aşk, güzel bir anı olarak kalır. Yabancı kadın da genelde yurtdışından kopup gelmiş sevgilisini arayan birisidir. Onu, Türkler misafirperverlikle himaye ederler. Neticede o yabancı, nişanlısı diyebileceğim ilişkideki arkadaşıyla ya da eşiyile gelir ve sahne adeta ikiye bölünür. Bir bakarsınız Paşa ve Türk sevgilisi bir tarafta, diğer tarafta bir yabancı bayanla bir yabancı beyin mutluluğu sergilenir. Mutlu sona ulaşmak için, macera dolu olaylar yaşanır. Hiçbir zaman bu olayların içinde agresif tavır göremezsiniz. Türklerin bütün güzel özelliklerini, bağışlayıcı karakterlerini, misafirperver olmalarını Türkleri konu alan operalarda görüp tespit edebilirsiniz.

Beste Gökçe – Türkleri konu alan opera eserleri, Türk imajının Avrupa'da yayılmasında da önemli rol oynamaktadır. Bu eserlerin, izleyicilerinin gözünde barbar Türk imajını silen ve iyi karakterli, güzel özelliklere sahip Türk imajını pekiştiren bir özelliği var.

Prof. Mesut İktu – Bir örnek daha vereyim size Türklerin imajı açısından. Viyana'yı kuşatma yıllarında bir derenin kenarında iki Avusturyalı Bey piknik yapıp yemek yemekteydiler. Yolunu kaybetmiş bir yeniçeriye rastlarlar ve yeniçeri atın üstünde bir abide gibi durur. Bu anlatım, Avusturyalı Bey tarafından sonradan kaleme alınmıştır. O kadar heybetlidir ki yeniçeri, "Görüntüsü bile insana müthiş bir sevgi ve saygı hatta korku uyandırdı." demektedir. "Fakat belli ki yolunu kaybettiğinden belki birkaç gündür aç ve susuz gezmektedir. Dil olarak anlaşamamak da kendisini soframıza buyur ettik. Yüzü sapsarıydı, çok aç olduğu her halinden belliydi. Fakat bize karşı mağdur bir durumda görünmek istemediğinden, bizi selamladı ve oradan uzaklaştı."

diye anlatmıştır. Bu anlatımında yeniçerinin dokuz kişiyi bir anda yok edebilecek donanıma sahip olduğunu da belirtmiştir. Yani Türklerin onurlu tutumlarının, vatanlarına bağlılıklarının çoğu zaman operalarda ele alındığı görülmektedir.

Beste Gökçe – Çok teşekkür ederim.

Prof. Mesut İktu – Ben de teşekkür ederim.